

المركز الفلسطيني
للبحوث
السياسية والمسحية
Palestinian Center for
POLICY and
SURVEY RESEARCH

The Evens Program in
Mediation and Conflict
Management

School of Social and
Policy Studies
The Gerson H. Gordon
Faculty of Social Sciences
Tel Aviv University

בית הספר ללימודי
חברה ומדיניות
הפקולטה למדעי החברה
ע"ש גרשון גורדון
אוניברסיטת תל אביב

התכנית לניהול
סכסוכים וגישה
ע"ש אוונס

26 באוקטובר 2020

תוצאות הסקר

הדופק הפלסטיני-ישראלי: סקר משותף

חרף תמיכה יציבה בפתרון שתי המדינות, שני הציבורים מפגינים הקשחת עמדות משמעותית בנוגע לחבילת הסכם הקבע שתוביל ליישום הפתרון. עם זאת, שני הציבורים עדיין מעדיפים שתי מדינות על כל מסגרת אחרת לפתרון הסכסוך. צמדים של תמריצי סכום אפס יכולים להעלות במידת מה את התמיכה בשני הצדדים, מה שמעיד על גמישות מסוימת. אך רמת האמון יורדת, ורוב הפלסטינים, כמו גם הישראלים, מסכימים שהסיפוח יבלום את ההתקדמות לעבר שלום.

להלן התוצאות של סקר הדופק הפלסטיני-ישראלי: הסקר המשותף נבנה על ידי [המרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים](#) ברמאללה והתוכנית לניהול סכסוכים וגישה באוניברסיטת תל אביב, במימון של נציגות הולנד ברמאללה ונציגות יפן לפלסטין דרך UNDP/PAPP.

נקודות מרכזיות

- התמיכה בפתרון שתי המדינות נותרה יציבה יחסית עם 43% בקרב הפלסטינים לעומת ירידה קלה בקרב יהודים ישראלים מ-43% באמצע 2018 ל-42% בסקר הנוכחי. בקרב כלל הישראלים, ערבים ויהודים, נרשמה תמיכה של 44% בפתרון שתי המדינות. זוהי רמת התמיכה הנמוכה ביותר בפתרון זה שנרשמה בקרב יהודים ישראלים ובקרב כלל הישראלים מאז החל פרויקט הדופק ביוני 2016. ובכל זאת, פחות אנשים בשני הצדדים תומכים בשתי חלופות אפשריות לפתרון שתי-המדינות: מדינה אחת עם שוויון זכויות לכול ומדינה אחת לא שוויונית.
- פלסטינים וישראלים נשאלו על חבילת שלום הזוהה לזו שהצגנו להם באמצע 2018, ואשר מייצגת גרסה מעודכנת של החבילה שהצגנו לשני הצדדים חמש פעמים במהלך ארבע השנים האחרונות. הממצאים מעידים על צניחה משמעותית באחוזי התמיכה בקרב שני הציבורים. רק 27% מקרב הפלסטינים (בהשוואה ל-42% באמצע 2018, צניחה של 15 אחוזים) ו-36% מקרב הישראלים (בהשוואה ל-45% לפני שנתיים, צניחה של 9 אחוזים) תומכים בחבילה של הסדר הקבע, לעומת 49% מקרב הישראלים הערבים. בסך הכול, 38% מקרב הישראלים תומכים בהסדר המפורט. חבילת ההסדר כוללת: מדינה פלסטינית מפורזת, נסיגה ישראלית לגבולות הקו הירוק עם חילופי שטחים, איחוד משפחות בישראל ל-100,000 פליטים פלסטינים, מערב ירושלים כבירת ישראל ומזרח ירושלים כבירת פלסטין, הרובע היהודי והכותל המערבי בריבונות ישראלית והרובעים המוסלמי והנוצרי וכן הר הבית / מתחם אל-אקצא בריבונות פלסטינית, ישראל והמדינה הפלסטינית העתידית יהיו דמוקרטיים, ההסכם הביטורלי יהיה חלק מהסכם כולל על בסיס המתווה של יוזמת השלום הערבית, ארצות הברית ומדינות ערב חשובות יהיו עריבות ליישום מלא של ההסכם בשני הצדדים, וההסכם יסמן את סוף הסכסוך וקץ לטענות. חמישים ואחד אחוזים מכלל הישראלים (56% מקרב הישראלים-היהודים) ו-70% מקרב הפלסטינים מתנגדים לחבילה זו של פתרון שתי המדינות.
- הסקר בחן גם את ההשפעה האפשרית של תמריצי סכום-אפס שנבחנו בעבר על רמת התמיכה בחבילה של הסכם השלום. התבססנו על שישה תמריצים כאלו ויצרנו צמדים המציגים רווחים הדדיים לצד מחירים לכל אחד מהצדדים. זוהי הפעם השנייה שבה אנו עורכים ניסוי כזה. בניסוי זה, שנערך בקרב מחצית המדגם, שינינו את הצמדים שנבחנו, שכן המטרה הייתה לחבר בין תמריצים שזכו לרמות דומות של הצלחה בניסוי הקודם. ממצאי הניסוי הקודם, שנערך באמצע 2018, שיקפו הצלחה משמעותית בקרב יהודים ישראלים, אך הצלחה מועטה מאוד בקרב פלסטינים. הממצאים הנוכחיים משקפים פוטנציאל נרחב להצלחה בקרב שני הציבורים,

אך ההצלחה בקרב היהודים-ישראלים נותרת גבוהה יותר: שישה מבין ששת התמריצים הובילו לרמה גבוהה יותר של תמיכה בחבילת השלום בקרב יהודים ישראלים, בעוד שבצד הפלסטיני, רק ארבעה צמדים הניבו אחוזי תמיכה גבוהים יותר. על פי התוצאות, שלושה צמדים הובילו רוב מקרב היהודים הישראלים לומר שיש סיכוי סביר יותר שיתמכו בחבילה, אך אף אחד מצמדי התמריצים לא שכנע רוב מקרב הפלסטינים לומר שיש סיכוי סביר יותר שיתמכו בחבילה המפורטת של הסכם שתי המדינות.

- הסקר המשותף הנוכחי כלל ניסוי נוסף בקרב החצי השני של המדגם. בניסוי זה ניסינו להבין את סדרי העדיפויות של שני הציבורים: מה הן הדרישות העקרוניות ביותר שלהם, אילו ויתורים קשים להם יותר מכול ואילו קלים להם יותר לעומת אחרים. בהכללה, סדר העדיפויות של הישראלים כלל קודם כול הכרה סמלית בקשר היהודי לארץ ודרישה שהפלסטינים יכלאו את מי שמעורבים במעשי אלימות. עם זאת, רוב מקרב המשיבים לא סבר שישראל צריכה להסכים לויתורים בתמורה לדרישותיה, כלומר, שדרישותיה של ישראל צריכות להתקבל ללא תנאי. באופן דומה, בצד הפלסטיני, רוב מקרב המשיבים סירב לבחור ויתור מסוים שאותו הפלסטינים צריכים לבצע בתמורה לדרישותיהם במשא ומתן. עם זאת, הדרישה המרכזית מבחינת הפלסטינים הייתה שחרור האסירים; הויתור העיקרי שהסכימו לקבל – מבין אלו שהסכימו לבחור ויתור – היה מחיקה של ביטויי הסתה מספרי הלימוד.
- בסקר זה נבדקה גם חבילת שלום נוספת: תוכנית השלום של טראמפ או "עסקת המאה". כמו חבילת השלום שבחנו במהלך השנים, גם העסקה הזו פורקה לרכיביה העיקריים. הציבור נשאל על כל אחד מהרכיבים בנפרד ועל החבילה באופן כללי. הממצאים דרמטיים: 93% מהפלסטינים התנגדו לתוכנית ו-5% קיבלו אותה. מקרב הישראלים, רוב של ישראלים יהודים (51%) קיבל את התוכנית, 30% דחו אותה, ו-19% אמרו שאינם יודעים או אינם בטוחים. רוב גדול של פלסטינים (69%) חשב שהישראלים היהודים יקבלו את התוכנית. בצד הישראלי, שני שלישים חשבו שהפלסטינים ידחו את התוכנית.
- כמו בסקרים הקודמים, רמות האמון בצד השני היו נמוכות מאוד: 90% מקרב הפלסטינים ו-79% מקרב הישראלים היהודים סבורים שהצד השני אינו ראוי לאמון. שאלנו על תרומת המנהיגות ליצירתו של אי-האמון: 40% מהישראלים היהודים, 44% מהישראלים הערבים ו-34% מהפלסטינים ביטאו עמדה שעל פיה המנהיגות בצד שלהם פוגעת באמון כלפי הצד השני. בהשוואה, שני שלישים מהישראלים היהודים, 38% מהישראלים הערבים ו-78% מהפלסטינים גרסו שהמנהיגות בצד השני פוגעת באמון.
- כאשר הצגנו בפני שני הצדדים ארבע אפשרויות דומות לשלבים הבאים של הסכסוך, 34% מהפלסטינים (49% בגדה המערבית ו-29% ברצועת עזה), 41% מהישראלים היהודים בחרו ב"השגת הסדר שלום". ממצאים אלו מייצגים ירידה בתמיכה בהסדר שלום בקרב הפלסטינים ובקרב הישראלים היהודים בהשוואה ל-41% ו-45%, בהתאמה, שבחרו באפשרות זו ב-2018. 37% מהפלסטינים (בהשוואה ל-27% לפני שנתיים) בחרו ב"יציאה למאבק מזויין לסיום הכיבוש הישראלי". מקרב הישראלים-היהודים, 19% קראו ל"מלחמת הכרעה נגד הפלסטינים" בהשוואה ל-20% ב-2018.

המדגם מקרב הפלסטינים כלל 1200 בוגרים שהשתתפו בריאיון פנים אל פנים בגדה המערבית, במזרח ירושלים וברצועת עזה ב-120 מיקומים שנבחרו אקראית בין 26-12 באוגוסט 2020. טעות הדגימה המרבית היא +3%. המדגם הישראלי כלל 900 בוגרים שרואיינו באמצעות האינטרנט על ידי חברת "מדגם" בעברית ובערבית בין 12 באוגוסט ל-3 בספטמבר 2020. במדגם נכללו 500 יהודים תושבי ישראל, 200 מתנחלים מהגדה המערבית ו-200 ערבים ישראלים. קובץ הנתונים המשולב המתייחס לישראלים עבר שקלול מחדש כדי שישקף באופן מדויק את היחס בין שלוש הקבוצות האלו בחברה הישראלית, ואת החלוקה העכשווית מבחינה דמוגרפית ודתית/חילונית. טעות הדגימה המרבית היא +3%. הסיכום המובא להלן נכתב על ידי ד"ר חליל שיקאקי, מנהל המרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים, ד"ר נמרוד רוזלר מאוניברסיטת תל אביב וד"ר דליה שיינדלין.

ממצאים עיקריים

בסעיפים הבאים נשווה ונציג זה כנגד זה את הממצאים ביחס לדעת הקהל בקרב הציבור הפלסטיני והיהודי באופן כללי. במקרים שבהם התגלו הבדלים משמעותיים, בעיקר בין יהודים לערבים ישראלים, בין יהודים ישראלים הגרים בתוך שטחי הקו הירוק לבין מתנחלים המתגוררים בגדה המערבית, או בין פלסטינים המתגוררים בגדה המערבית לבין פלסטינים המתגוררים ברצועת עזה, הצגנו גם את הממצאים היחסיים של תתי הקבוצות השונות.

(1) תהליך השלום הישראלי-פלסטיני

פתרון שתי-המדינות: בסקר הנוכחי, רק 43% מקרב הפלסטינים ו-42% מקרב הישראלים היהודים תמכו ברעיון של פתרון שתי המדינות; 56% מהפלסטינים ו-46% מהישראלים היהודים הביעו התנגדות. לפני שנתיים, 43% בשני הצדדים תמכו בפתרון זה. בכל המקרים דובר על העיקרון הכללי בלבד. בקרב ערביי ישראל צנחה התמיכה באופן

משמעותי מ-82% לפני שנתיים ל-59%, וכך הורידה את הממוצע הכולל בציבור הישראלי ל-44%. כפי שאפשר לראות בתרשים 1, בקרב יהודים, התמיכה בעיקרון שתי המדינות נמצאת במגמת ירידה איטית אך עקבית מאז יוני 2016, אז עמדה על 53%. בקרב הפלסטינים נרשמה מגמה מעורבת: בין יוני לדצמבר 2016 נרשמה ירידה, כאשר 44% תמכו בעיקרון הכללי של פתרון שתי-המדינות; התמיכה עלתה ל-52% ביוני 2017 ואז ירדה שוב ל-46% והמשיכה לרדת ביולי 2018 ועד הסקר הנוכחי.

בדומה לסקרים קודמים, התמיכה בפתרון שתי המדינות בקרב פלסטינים גבוהה יותר בגדה המערבית לעומת רצועת עזה – 45% ו-38% בהתאמה – וכן בקרב בוחרי פת"ח, ובקרב אלו שמגדירים את עצמם כ"לא דתיים" או "דתיים במידה מסוימת".

בקרב הישראלים, כמו בעבר, הפערים הגדולים ביותר נמצאו בין יהודים לערבים, ובתוך הציבור היהודי, בין קבוצות אידיאולוגיות ודמוגרפיות שונות. החברה היהודית בישראל משוסעת על בסיס אידיאולוגי: 91% מקרב אלו שמחשיבים את עצמם כשמאלנים תומכים בעיקרון של פתרון שתי-המדינות, לעומת מעט פחות מרבע מהימנים (23%). הקונצנזוס הבולט בקרב השמאל היהודי משקף התאוששות לאחר ירידה שזוהתה בסקרים קודמים; ביולי 2018, התמיכה בקרב השמאל היהודי צנחה ל-78%, אם כי עדיין שיקפה רוב מוצק. בקרב יהודים ישראלים המגדירים את עצמם כאנשי מרכז נמצא רוב ברור של כמעט שני שלישים (62%) התומך בפתרון שתי המדינות.

הבדלים דמוגרפיים בלטו בעיקר על רקע רמות שונות של קרבה לדת. בקרב יהודים חילוניים נמצא רוב ברור התומך בפתרון שתי המדינות – שני שלישים. בקרב ה"רמה" הבאה של קרבה לדת – מסורתיים – נמצאה מגמה הפוכה: רק שלישים (32%) תמכו בפתרון שתי המדינות ו-58% התנגדו (השאר אמרו שאינם יודעים). רק 15% ו-12% מהדתיים הלאומיים ומהחרדים, בהתאמה, תמכו בפתרון שתי המדינות, לעומת רוב מוצק של 70% בקרב הדתיים הלאומיים ו-63% בקרב החרדים שהביעו התנגדות לרעיון זה.

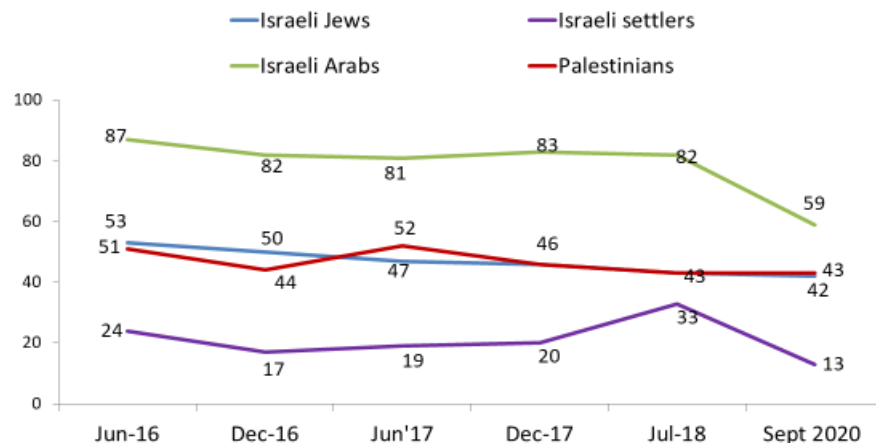
במהלך העשור האחרון נרשמה מגמה עקבית של נטייה ימינה בקרב יהודים ישראלים צעירים בהשוואה למבוגרים מהם. כך, רק 28% מקרב בני 18–34 הביעו תמיכה בפתרון שתי המדינות, לעומת 58% שהתנגדו לו. אחוז התומכים גבוה בעשרה אחוזים (38%) בקרב בני 35–54, בעוד 60% מקרב הישראלים היהודים בני 55 ומעלה אמרו כי הם תומכים בפתרון זה, לעומת 31% בלבד שמתנגדים לפתרון שתי המדינות – מגמה הפוכה מזו שנרשמה בקרב בני הדור הצעיר.

גם בקרב משיבים ערבים ישראלים נמצא הבדל בין קבוצות גיל: בני הדור הצעיר הביעו תמיכה נמוכה יותר, אם כי הפערים גדולים פחות. בקרב צעירים ערבים בני 18–34, כמחצית (49%) אמרו כי הם תומכים בפתרון שתי המדינות ולמעלה מרבע (26%) מתנגדים לו – אחוז ניכר. 25% אמרו שאינם יודעים. בקרב המבוגרים יותר, בני 35–54 וגם בני 55 ומעלה, למעלה מ-70% תמכו בפתרון שתי המדינות (73% ו-79% בהתאמה). בקרב המשיבים הערבים נמצאה שונות קלה אך מובהקת בין רמות שונות של אדיקות דתית: כ-60% תמכו בפתרון שתי המדינות בקרב אלו שמגדירים עצמם כדתיים מתונים או דתיים, לעומת 68% בקרב ערבים ישראלים שאינם דתיים.

תרשים 1: תמיכה בפתרון שתי המדינות בקרב פלסטינים וישראלים

Support for two-state principle: Stable but major decline among Israeli Arabs

"Do you support/oppose solution based on establishment of Palestinian state, the two-state solution?" (% time series)

הירידה באחוזי התמיכה קשורה לאחוזים נמוכים של אמון בישימות הפתרון. כדי להבין את התפלגות הדעות בנוגע לפתרון שתי-המדינות, כדאי לבחון את הממצאים הנוגעים לרמת הישימות של פתרון שתי-המדינות. כאשר נשאלו על הסיכויים שמדינה פלסטינית עצמאית תוקם בחמש השנים הקרובות, רק 4% מקרב הפלסטינים העריכו שהסיכוי להקמת מדינה כזו הוא גבוה או גבוה מאוד. 76% מהפלסטינים אמרו כי הסיכויים נמוכים או נמוכים מאוד.

בקרב ישראלים יהודים, רוב גדול של למעלה משלושה רבעים (78%) האמין כי הסיכויים נמוכים או נמוכים מאוד – ממצא שכמעט ולא השתנה מאז הסקר שנערך ב-2018 (אז נמצאו 81%, בטווח טעות הדגימה). הממצא שונה מעט בקרב יהודים החיים בגדה המערבית – ביניהם, 84% האמינו שהסיכויים להקמת מדינה פלסטינית נמוכים או נמוכים מאוד. המשיבים הערבים, ככלל, אופטימיים מעט יותר, אך עדיין, רוב של 59% העריך כי הסיכויים נמוכים או נמוכים מאוד; 22% העריכו שהסיכוי "בינוני". בקרב כל הישראלים ובכל אחת מתתי הקבוצות, פחות מעשרה אחוז העריכו שהסיכויים להקמת מדינה פלסטינית במהלך חמש השנים הקרובות גבוהים או גבוהים מאוד.

בסקרים קודמים נשאלו המשתתפים אם הם מאמינים שפתרון שתי המדינות אפשרי לאור ההתרחבות של ההתנחלויות. בסקר הנוכחי שאלנו את אותה שאלת מעקב כפי שנוסחה בגל הקודם. בקרב הישראלים, הממצאים הצביעו על יציבות במשך שנתיים כמעט – רוב קטן מאוד של יהודים מאמין שהפתרון אינו ישים עוד, בהשוואה לאלו שמאמינים בישימותו – 45% לעומת 43%, בהתאמה. אך כשבדקנו את הקבוצה של ערבים ישראלים, השינוי בלט הרבה יותר. אחוז המאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים צנח ב-20% מאז יולי 2018 לרמה של 45% בלבד כיום, וב-30% בהשוואה לדצמבר 2017. כתוצאה מכך, הממצאים בקרב כלל האוכלוסיה בישראל מצביעים על תיקו: 43% חושבים שהפתרון עדיין ישים, לעומת 43% שמאמינים כי הוא אינו ישים (השאר אמרו שאינם יודעים). ביולי 2018, 48% סברו כי הוא ישים – רוב קטן לעומת 45% שהאמינו כי אינו ישים.

השינוי בתפיסת הישימות בולט יותר בקרב הפלסטינים. מאז יוני 2017, אחוז הפלסטינים המאמינים שהפתרון אינו ישים עוד גדל בהתמדה, והגיע לשיא של 65% בסקר הנוכחי – כמעט שני שלישי – בעוד פחות משליש מהפלסטינים מאמינים כיום שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, בגלל התפשטות ההתנחלויות.

יש לציין כי בקרב ישראלים יהודים נמצא פער גדול בין משיבים צעירים למבוגרים, בדומה לסוגיות רבות הקשורות לפתרון שתי המדינות. רק שליש מהיהודים בגילאי 18–34 מאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, לעומת 55% שמאמינים שאינו ישים עוד. סביר להניח שהסיבה לכך היא שאותם משיבים גדלו בתקופה שבה המשא ומתן על

פתרון שתי המדינות לא ניצב במקום בולט בסדר העדיפויות הפוליטי, וכך הנטייה הכללית ימינה בתקופה זו. זוהי מגמה הפוכה לחלוטין לזו שנמצאה בקרב משיבים מבוגרים יותר: רוב של 56% מקרב היהודים בני 55 ומעלה מאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, לעומת שליש (32%) שמאמינים כי אינו ישים. גם בקרב הערבים בישראל מתקיים אותו דפוס, בשינויים מסויימים: רוב של 48% מקרב הצעירים ביותר, בני 18–24, מאמין שהפתרון אינו ישים עוד, אך מדובר בממצא חריג – בקרב כל שאר קבוצות הגיל נמצא רוב הסבור כי פתרון שתי המדינות עדיין ישים. אמונה זו רווחת בעיקר בקרב המשיבים המבוגרים ביותר – 63% מהם אמרו כי הם סבורים כך (יש לציין כי מדובר במספר קטן של משיבים מתוך המדגם).

בקרב הפלסטינים נמצאה שונות קטנה יותר בתגובות לשאלה בנוגע לשיממות הפתרון, אך במקרה זה, הצעירים ביותר (בני 18–24) מאמינים מעט יותר בשיממות הפתרון – 40%, לעומת 30% בקרב המשיבים המבוגרים יותר (בני 55 ומעלה). ממצא זה דומה לממצאים מהסקרים שנערכו ב-2016 וב-2018, וככל הנראה משקף סירוב של הצעירים להכיר בהשפעה של התרחבות ההתנחלויות על עתידו של פתרון שתי-המדינות.

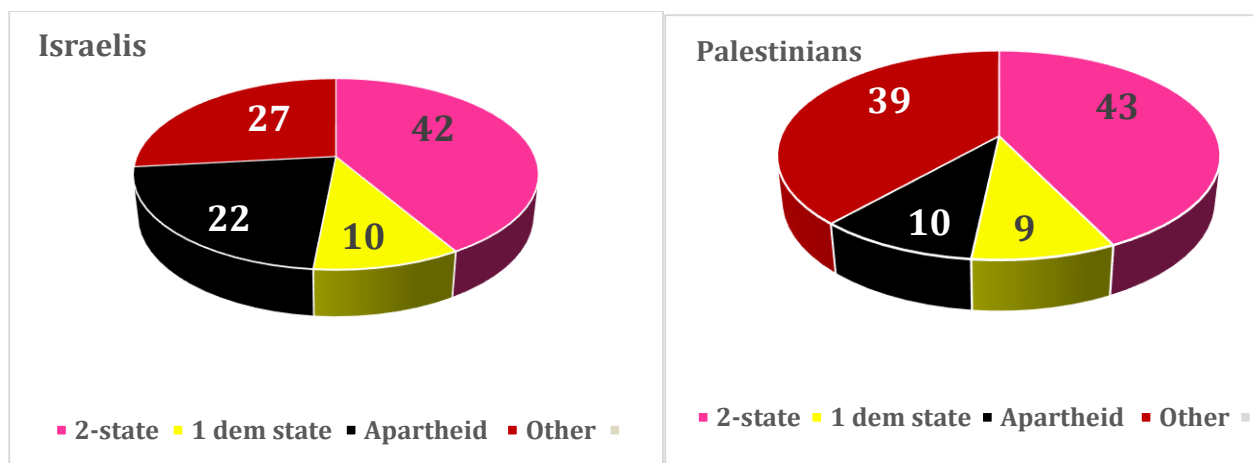
שתי אפשרויות חליפיות לפתרון שתי-המדינות: מדינה אחת עם שוויון זכויות לכול, מדינה אחת ללא זכויות שוות וקונפדרציה

הסקר המשותף ביקש לבחון את החלוקה של פלסטינים וישראלים בכל מה שנוגע לאפשרויות חליפיות לפתרון שתי-המדינות. בפני המשיבים הוצגו שתי אפשרויות חליפיות: (1) פתרון המבוסס על מדינה אחת ובה זכויות שוות ליהודים ולפלסטינים הוצג בפני כל המשיבים שפסלו את פתרון שתי-המדינות (מדינה דמוקרטית אחת); ו-(2) פתרון המבוסס על מדינה אחת שבה צד זה או אחר אינו נהנה מזכויות שוות הוצע למשיבים שפסלו את פתרון שתי-המדינות ואת פתרון המדינה הדמוקרטית.

כפי שאפשר לראות בתרשים 2, מרבית המשיבים תומכים בפתרון שתי-המדינות. בסקר, כל שאלה הוצגה בנפרד לכל אחד מהמשיבים. בניתוח שנערך לאחר מכן, כל המשיבים שתמכו בפתרון שתי-המדינות נגרעו מהקטגוריות הבאות של התמיכה (מדינה אחת שוויונית ומדינה אחת לא שוויונית) כדי להימנע מחפיפה, והמשיבים שנותרו נשאלו על שתי האלטרנטיבות, אחת אחרי השנייה, שוב תוך מניעת חפיפה, כדי לאשש את הגודל של כל אחת מהקבוצות. בקרב המשיבים שלא תמכו בפתרון שתי המדינות, הציבור התחלק בין שתי האפשרויות שנותרו (מדינה אחת דמוקרטית ושוויונית או מדינה אחת לא דמוקרטית – שמוצגת כאן כ"אפרטהייד". גישת הקונפדרציה לא נכללה בניתוח זה, כיוון שמדובר בווריאציה שונה מעט של פתרון שתי-המדינות). הקטגוריה המוגדרת "אחר" מתייחסת למשיבים שדחו את כל האפשרויות או השיבו "לא יודע".

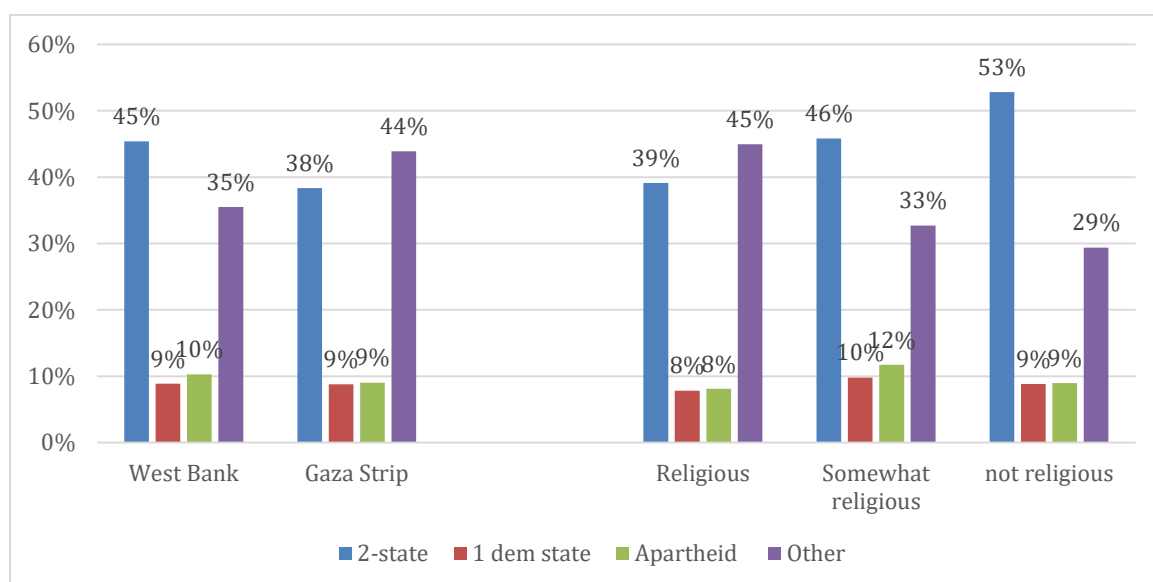
הממצאים בקרב הפלסטינים זהים כמעט לחלוטין לאלו שנמצאו באמצע 2018, מלבד עלייה מובהקת ברמת התמיכה באפשרות "אחר" מ-22% ל-39%. גם בקרב ישראלים יהודים נצפתה עלייה משמעותית בשיעור המשתתפים שבחרו באפשרות "אחר" בכל שלוש השאלות, מ-16% ל-27%. אך התמיכה באפשרות של מדינה דמוקרטית אחת צנחה בקרב ישראלים יהודים מ-19% ל-10%, בעוד שהתמיכה במדינת אפרטהייד גדלה מ-15% ל-22%. הסקר הקודם ב-2018 כלל אפשרות שלישית שהוצגה למשתתפים אשר לא תמכו בפתרון שתי המדינות: גירוש או טרנספר. אפשרות זו לא נכללה במחקר הנוכחי, מה שמסביר, ככל הנראה, את העלייה במספר המשיבים שבחרו באפשרות "אחר" בשני הצדדים.

תרשים 2: תמיכה בפתרון שתי המדינות ובשתי אפשרויות חליפיות בקרב פלסטינים וישראלים-יהודים

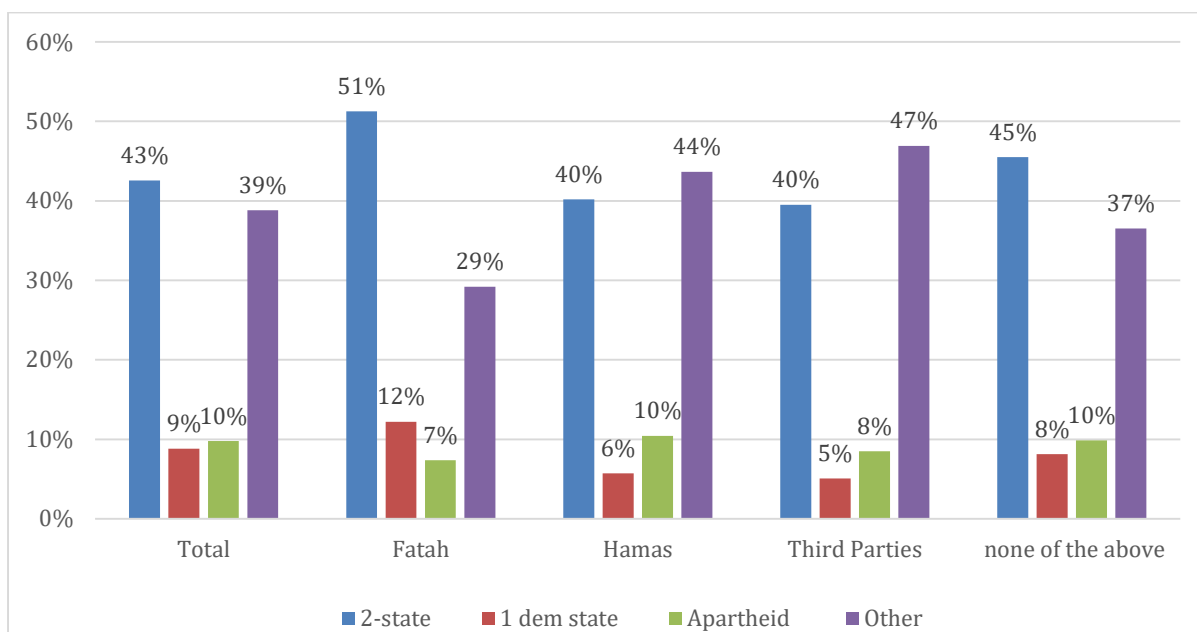
בצד הפלסטיני, כפי שכבר ציינו, נמצא הבדל בין תושבי עזה לבין תושבי הגדה המערבית בכל הנוגע לפתרון שתי המדינות. אך כפי שאפשר לראות בתרשים 3 להלן, תושבי שני האזורים הביעו רמות דומות של תמיכה בשתי האפשרויות החליפיות – מדינה דמוקרטית אחת ומדינת אפרטהייד, עם 10% תמיכה לכל אחד. עם זאת, האחוזה הגבוהה ביותר של תושבי עזה (44%) בחר באפשרויות אחרות, המופיעות בתרשים תחת הקטגוריה "אחר", לעומת 35% מתושבי הגדה המערבית שבחרו באפשרות זו. כמו כן, אפשר לראות בתרשים שרמת האדיקות הדתית משפיעה על התמיכה בפתרון שתי המדינות ובפתרונות ה"אחרים". בקרב משיבים דתיים נמצאה תמיכה נמוכה יותר (39%) לעומת תמיכה גבוהה יותר (53%) בקרב מי שהגדירו את עצמם כ"לא דתיים". ההבדל בין עזה לגדה המערבית שהוזכר לעיל משקף הבדל משמעותי בין שני האזורים מבחינה של רמת האדיקות הדתית (65% מתושבי עזה ו-41% מתושבי הגדה המערבית מגדירים את עצמם כדתיים), גורם המשפיע, כפי שאפשר לראות בתרשים להלן, על צמצום ברמת התמיכה בפתרון שתי המדינות ועל תמיכה רחבה יותר בפתרונות "אחרים".

תרשים 3: תמיכה בקרב פלסטינים בפתרון שתי המדינות ובשתי אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי אזור ועל פי רמה של אדיקות דתית

כמו כן נמצאו הבדלים בין פלסטינים המצביעים למפלגות שונות (תרשים 4). בקרב מצביעי פת"ח נמצא רוב (51%) של תומכים, בעוד שבקרב מצביעי חמאס ומצביעים של מפלגות אחרות נמצאו 40% תמיכה לעומת 45% בקרב מי שאינם מזוהים מפלגתית או שלא החליטו. ראוי לציין כי אחוזי התמיכה הגבוהים ביותר בקרב מצביעי חמאס נרשמו לטובת פתרונות "אחרים" אחרי פתרון שתי המדינות. כמו כן יש לציין שהתמיכה בפת"ח בקרב מצביעים פוטנציאליים, עומדת על 35% בסקר הזה, לעומת 32% לחמאס ו-8% למפלגות אחרות, ו-25% לא מזוהים / לא החליטו.

תרשים 4: תמיכה בקרב פלסטינים בפתרון שתי המדינות ובשתי אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי עמדות פוליטיות

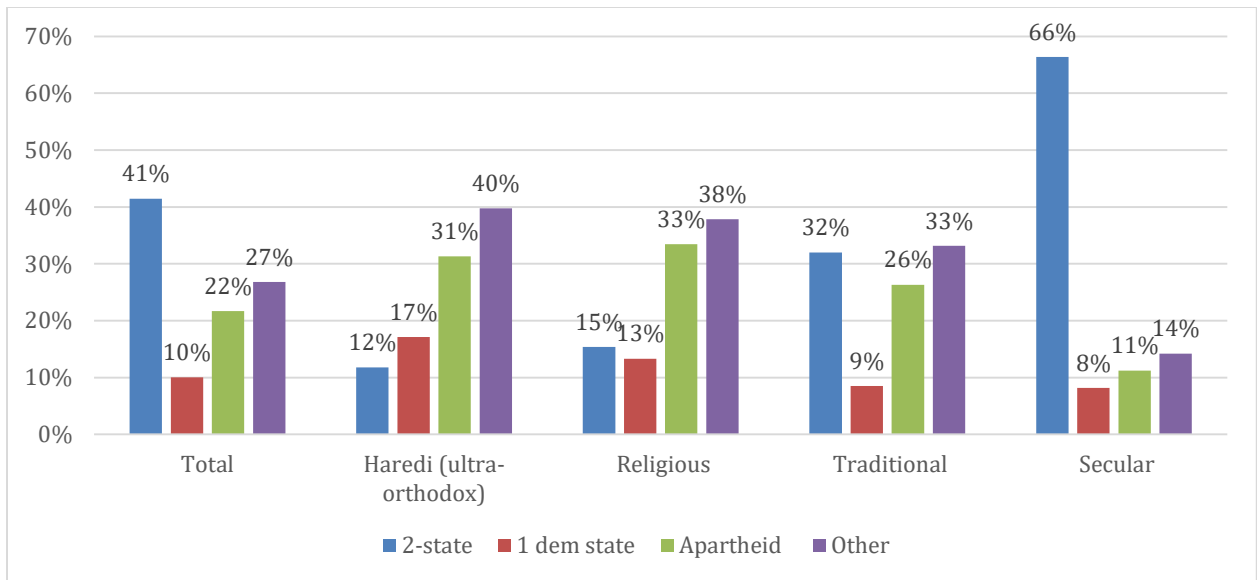

כמו בסקרים הקודמים, הציבור הישראלי חלוק סביב הסוגיה של פתרון שתי המדינות. בהשוואה לפתרונות אחרים, כגון מדינה דמוקרטית אחת או קונפדרציה של שתי מדינות, פתרון שתי המדינות עדיין זוכה לרמת תמיכה גבוהה יותר, של 44% בקרב כלל הישראלים ו-42% בקרב ישראלים יהודים.

עם זאת, בניית האלימינציה המוצג בגרף העוגה (תרשים 2), החלק השני בגודלו הוא של קטגוריית "אחר" – חלק המייצג את המשיבים שלא תמכו בפתרון שתי המדינות, אך סירבו לבחור באחת משתי האפשרויות האחרות, ובמקום זאת בחרו ב"לא יודע". העובדה שזו הקטגוריה השנייה בגודלה – 27% מהישראלים-היהודים ו-39% מהפלסטינים – מצביעה על מגמה מתחזקת בהלך הרוח הציבורי: התחושה שאין מסגרת פוליטית שנתפסת כפתרון ישיר או מקובל לסכסוך. זוהי הקטגוריה השנייה בגודלה בשני הצדדים; בצד הפלסטיני, רמת התמיכה בפתרון "אחר" נמוכה רק במעט מרמת התמיכה בפתרון שתי המדינות.

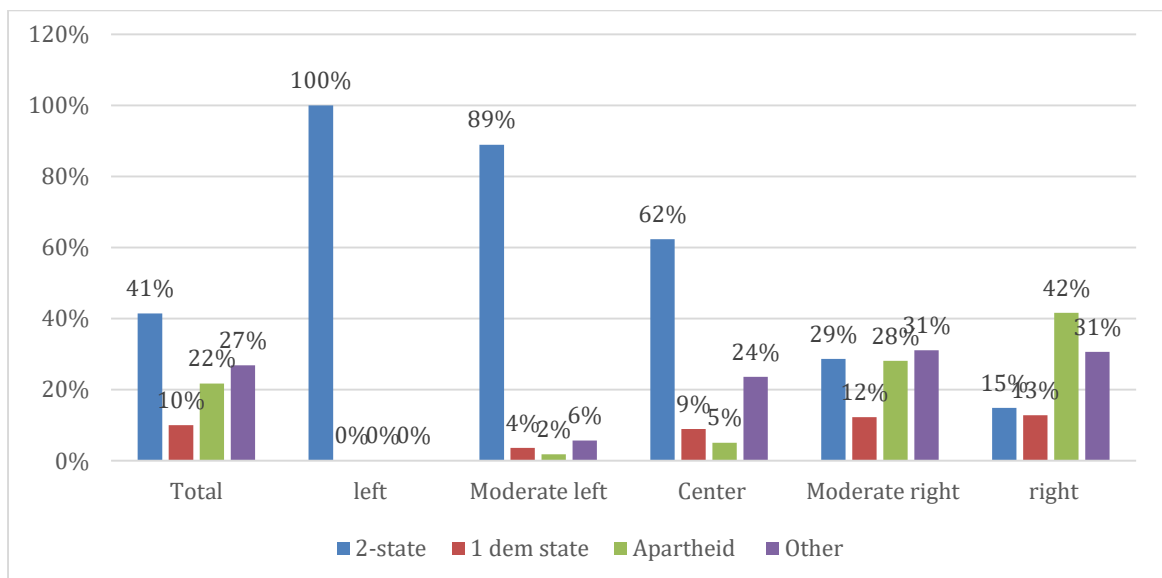
יש לציין כי בקרב ציבורים קיצוניים יותר בחברה הישראלית, דוגמת קבוצות דתיות יותר, אלו שבחרו בפתרון "אחר" היוו רוב (ראו תרשים 5). יהודים ישראלים חילוניים היו הקבוצה היחידה שבה הרוב – רוב משמעותי של שני שליש – בחר בפתרון שתי המדינות על פני כל פתרון אחר; בקרב מסורתיים, דתיים לאומיים וחרדים, האחוז הגבוה ביותר (אחרי שהתומכים בפתרון שתי המדינות הוצאו מהניתוח) היה של אלו שנמנעו מבחירה בכל אחד מהפתרונות האחרים.

תרשים 5: תמיכה בקרב ישראלים-יהודים בפתרון שתי המדינות ובשתי אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי רמת דתיות

כאשר בוחנים את המפה הפוליטית, התמיכה הגבוהה יותר בפתרון שתי המדינות נמצאה בקרב השמאל והמרכז הפוליטי, אך לא בימין (ראו תרשים 6). בקרב "הימין המתון" נמצאו 29% תמיכה בפתרון שתי המדינות – אחוז גבוה יותר מהתמיכה בשתי האפשרויות החליפיות, ונמוך מהשיעור של אלו שסירבו לתמוך באחת מהאפשרויות. ארבעים ושניים אחוזים (42%) מאלו המגדירים את עצמם "ימין" תומכים באפשרות של אפרטהייד ואחריהם 15% התומכים בפתרון שתי המדינות. יש לציין שהגודל של קטגוריית "ימין מתון" בסקר זה היה 33%, לעומת 26% לימין, 24% למרכז, 11% לשמאל מתון ו-3% לשמאל בקרב המדגם של יהודים.

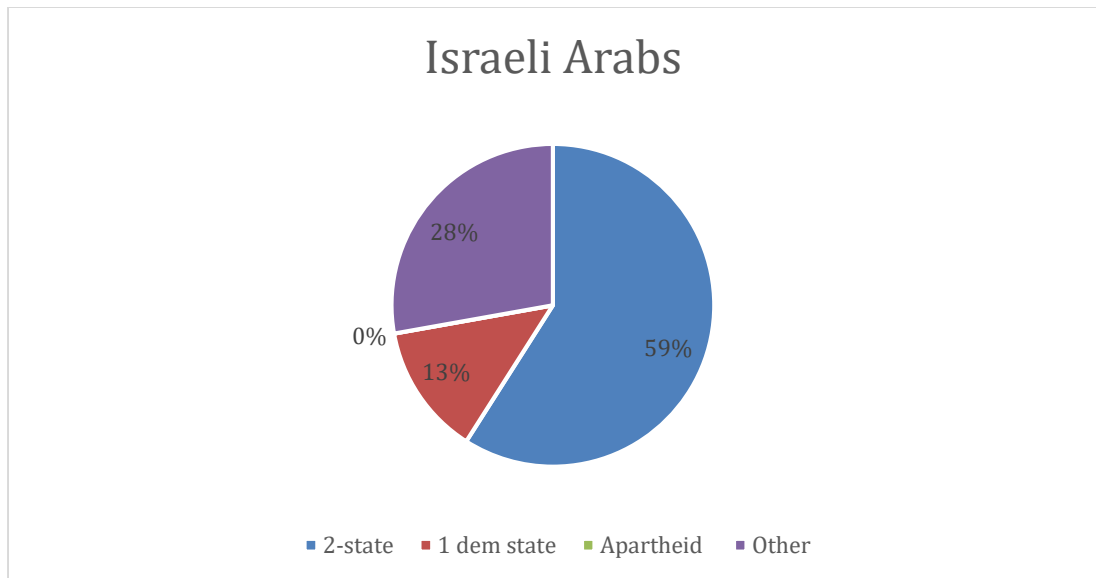
תרשים 6: תמיכה בקרב ישראלים-יהודים בפתרון שתי המדינות ובשתי אפשרויות חליפיות בחלוקה על פי עמדה פוליטית, 2020

לבסוף, כאשר אנו בוחנים את ערביי ישראל, כפי שאפשר לראות בתרשים העוגה מספר 7, התמיכה בפתרון שתי המדינות, כפי שציינו, גבוהה מאוד, ואחריה התמיכה בפתרון של מדינה דמוקרטית אחת.

תרשים 7: תמיכה בפתרון שתי המדינות ובשתי אפשרויות חליפיות בקרב ערביי ישראל, 2020

Israeli Arabs

קונפדרציה:

האפשרות של קונפדרציה של שתי מדינות נבחנה כחלק מהסקר המשותף מאז דצמבר 2016, אז היא הוצגה באופן כללי וללא פירוט כמעט. בסקרים מאוחרים יותר הוצגה האפשרות בפירוט רב מעט יותר.

י"ש אנשים הממליצים על הפתרון הבא: הקמה של שתי מדינות, פלסטין וישראל, שיפעלו כקונפדרציה, שבה אזרחי המדינה האחת יורשו לחיות כתושבי קבע בשטחה של המדינה האחרת, אך כל קבוצה לאומית תצביע בבחירות רק למדינת הלאום שלה. כלל האזרחים יזכו לחופש תנועה, וירושלים לא תחולק, אלא תשמש כבירת שתי המדינות. סוגיות ביטחון וכלכלה יטופלו בשיתוף פעולה בין ישראל לפלסטין.

מאז הסקר הראשון נעה התמיכה בקונפדרציה בקרב הציבור הישראלי בין 28% בדצמבר 2018 לשיא של 39% בשלהי 2017. בסקר הנוכחי חזרה רמת התמיכה לשיעור של 30% בקרב הישראלים, בעוד שבקרב פלסטינים נרשמה רמת תמיכה זהה כמעט לחלוטין ביחס לדצמבר 2017 (28% בדצמבר 2017 לעומת 29% כיום).

ניתוח של תתי-אוכלוסיות בציבור הישראלי מעלה שהתמיכה בקרב יהודים פחתה בשלושה אחוזים ביחס לסקר הקודם (מ-31% ל-28% תמיכה), אך צנחה באופן דרמטי הרבה יותר בקרב ערביי ישראל – מתמיכה של למעלה משני שלישי ביולי 2018 (68%) ל-44% בלבד באוגוסט 2020. ממצא זה עולה בקנה אחד עם הצניחה החדה בתמיכה בקרב משיבים ערבים גם בשאלות הנוגעות לפתרונות אחרים.

השינוי העקבי ביותר בתקופה זו נמצא בקרב אנשי שמאל יהודים ישראלים. בקרב קבוצה זו, אחוז התמיכה עלה בהתמדה מאז שהוצגה השאלה הראשונה, מ-35% בסקר הראשון (דצמבר 2016) ל-56% – עלייה של שמונה אחוזים לעומת התוצאה לפני שנתיים, ורוב מוחלט בפעם הראשונה.

אחוז התמיכה בקרב הפלסטינים, לעומת זאת, נותר ללא שינוי כמעט מאז דצמבר 2017 – באזור ה-30%. הדפוס שזוהה בסוגיית הקונפדרציה דומה למגמות שנמצאו בקרב הפלסטינים ביחס לאפשרויות האחרות: נקודת מוצא חזקה מעט יותר בדצמבר 2016, עלייה באמצע 2017, אבל אחוזי תמיכה נמוכים יותר מאז.

שלום ואלימות. כאשר הצגנו בפני המשיבים ארבע אפשרויות שונות בנוגע לשלב הבא ביחסי ישראלים-פלסטינים, מצאנו קווי דמיון בין ההעדפות של ישראלים יהודים לבין אלו של פלסטינים תושבי הגדה המערבית, לצד פערים גדולים בין שתי הקבוצות הללו לבין פלסטינים תושבי רצועת עזה. תושבי הגדה המערבית וישראלים יהודים מעדיפים "להגיע להסדר שלום" עם הצד השני (49% ו-41%, בהתאמה). אך אחוז התומכים באפשרות זו צונח משמעותית ל-13% בקרב תושבי רצועת עזה. שיעור התמיכה הכללי בהסכם שלום בקרב הפלסטינים עומד על 34%. לפני שנתיים, 45% מהישראלים ו-41% מהפלסטינים בחרו באפשרות זו. אחוז התמיכה הכולל של הפלסטינים

באפשרות השנייה, "יציאה למאבק מזוין", עומד על 37% (26% בגדה המערבית ו-54% ברצועת עזה) והתמיכה ב"יציאה למלחמה סופית נגד הפלסטינים" עומדת על 19% בקרב יהודים ישראלים. לפני שנתיים, 27% מהפלסטינים ו-20% מהישראלים בחרו באפשרות זו. אפשרות שלישית, "יציאה למאבק לא חמושי" נבחרה על ידי 10% מהפלסטינים, ואילו 12% מהישראלים בחרו באפשרות של סיפוח. לבסוף, 13% מהפלסטינים ו-14% מהישראלים-היהודים בחרו באפשרות "שימור הסטטוס קוו".

הסדרי שלום מפורטים ליישום

כמו בכל חמשת הסקרים הקודמים בסדרה זו של הסקר המשותף נשאלו הפלסטינים והישראלים על מידת התמיכה שלהם בחבילה משולבת של הסדר קבע המבוססת על פתרון שתי-המדינות, ואשר נוסחה על פי הסבבים האחרונים של המשא ומתן בין הפלסטיני-ישראלי. החבילה כללה 12 סעיפים המתייחסים לכל הסוגיות שנכללו במשא ומתן על הסדר הקבע, כגון גבולות, ביטחון, התנחלויות, ירושלים, הפליטים ומספר נושאים אחרים, כגון הכרה הדדית, סיום הסכסוך, ערבויות חיצוניות ויוזמת השלום הערבית. בסקר שנערך ב-2020, הפירוט של פתרון שתי המדינות כלל שלושה מתוך התמריצים שזכו לפופולריות הרבה ביותר בשלב הקודם של המחקר, לצד מאפיינים מקובלים של תוכנית שתי המדינות שנבחנו בעבר.

הפלסטינים והישראלים נשאלו, ראשית, על מידת התמיכה שלהם בכל סעיף בנפרד, כרכיבים בודדים; לאחר שפורטו 12 הרכיבים הללו, המשיבים נשאלו אם היו תומכים בחבילה כזו או מתנגדים לה, לאחר שעיקרי הדברים הוצגו בפניהם שנית.

- שיעור התמיכה בקרב הישראלים היה נמוך באופן מובהק לעומת הסקר הקודם, שנערך שנתיים קודם לכן: באוגוסט 2020, רק 38% מהישראלים תמכו בתוכנית המפורטת, ובקרב הישראלים היהודים נרשמה תמיכה של 36% (ראו תרשים 8). זוהי ירידה הן ביחס לאחוז התמיכה המקורי והן ביחס לתוכנית שנבחנה ביולי 2018: אז, החבילה ה"מקורית" שלא כללה תמריצים משמעותיים זכתה ל-46% תמיכה בקרב כלל הישראלים, בעוד שהתוכנית המפורטת שכללה תמריצים – זו שנבחנה גם בסקר הנוכחי – זכתה לתמיכה של 53% מקרב כלל הישראלים (45% בקרב ישראלים יהודים). התמיכה בקרב כלל הישראלים, אם כן, צנחה ב-15 אחוזים ביחס לאותה תוכנית.

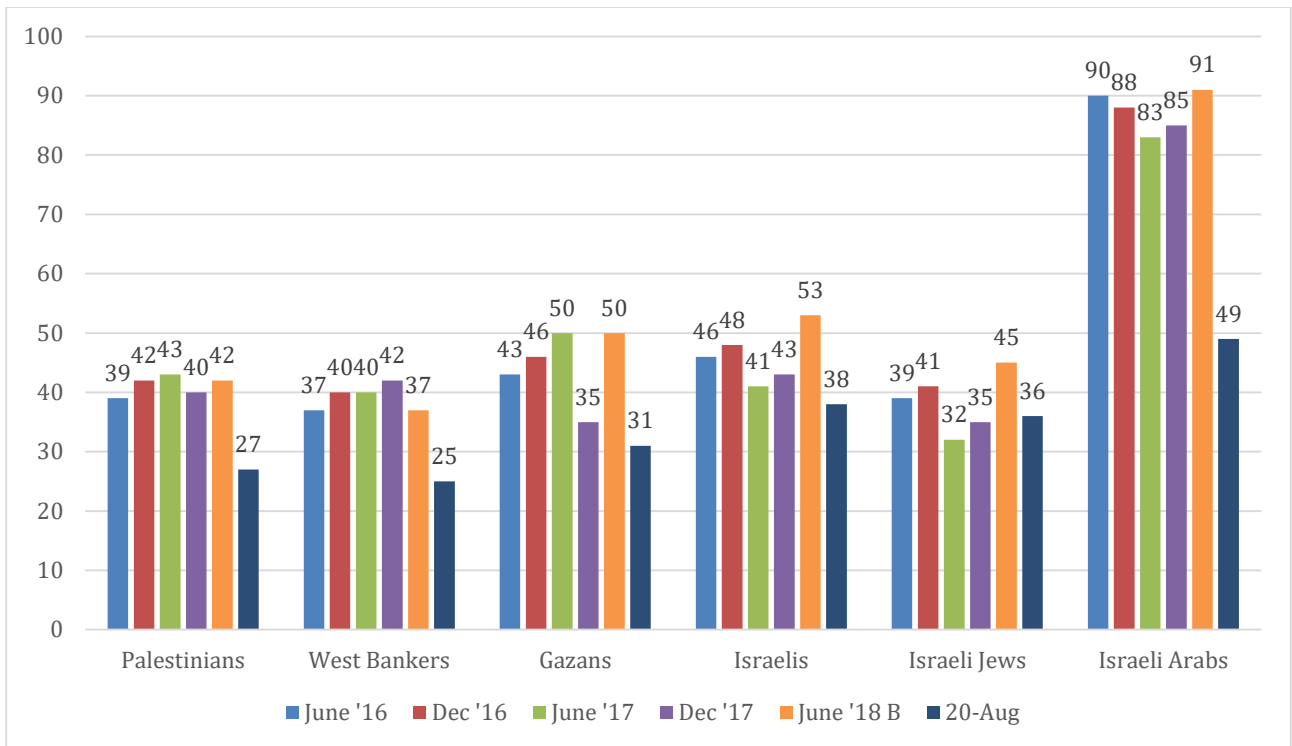
הירידה נצפתה הן בקרב יהודים והן בקרב ערבים: התמיכה בקרב היהודים ירדה מ-45% ב-2018 ל-36% כיום, ירידה של 9 אחוזים. בקרב הערבים, כמו בחלקים אחרים בסקר, הצניחה הייתה דרמטית אף יותר – עם 49% אחוזי תמיכה, השיעור עדיין גבוה יותר מהתמיכה בקרב יהודים, בהתאם לדפוס שזוהה בעבר. אך ב-2018, 91% מהמשיבים הערבים תמכו בתוכנית זו.

- באופן דומה, גם התמיכה הפלסטינית בחבילת השלום נמוכה באופן מובהק ביחס לסקר הקודם שנערך לפני שנתיים: רק 27% מבין אלו שנשאלו על ההסכם, בהשוואה ל-42% ביוני-יולי 2018, אמרו שיתמכו בו. רוב של 70% התנגדו לחבילה שהוצגה. כפי שאפשר לראות בתרשים להלן, רמת התמיכה הנוכחית בחבילת השלום היא הנמוכה ביותר מאז שהוצגה לראשונה לפלסטינים ביוני 2016.

תרשים 8: תמיכה בהסדר השלום המשולב בקרב פלסטינים וישראלים בין השנים 2016-2020

(החבילה המקורית שהוצגה בארבעת הסקרים הראשונים הייתה זהה ולא הכילה שלושה סעיפים נוספים ששולבו בחבילה שהוצגה ביוני-יולי 2018, ואשר מסומנת בתרשים באות B. חבילה B זהה לחבילה שהוצגה ב-2020).

"אחרי שעברנו על התנאים העיקריים של פתרון שתי-המדינות... (פירוז... חילופי שטחים, איחוד משפחות / 100,000 פליטים פלסטינים בישראל, מז' ירושלים כבירת פלסטין, מע' ירושלים כבירת ישראל... קץ הסכסוך, האם אתה תומך בהסכם הקבע או מתנגד לו? (% "תומך")

סעיפי ההסדר. להלן פירוט של העמדות ביחס ל-12 הרכיבים של החבילה (השאלות המופיעות בכתב רגיל הוצגו לישראלים-יהודים, וגם לפלסטינים ולערביי ישראל, אלא אם נכתב אחרת. שאלות המופיעות בכתב נטוי הוצגו בנפרד לפלסטינים; חלק מהניסוחים שהוצגו בפני פלסטינים הוצגו גם לערביי ישראל):

1. **ישראל ופלסטין יכירו זו בזו כבתים הלאומיים של העמים שלהם. ההסכם יסמן את סיום הסכסוך, התחייבות של המדינה הפלסטינית להילחם בטרור נגד ישראל, ואת סוף התביעות ההדדיות.** 68% מהישראלים היהודים תמכו בסעיף זה.

2. **הכרה הדדית בפלסטין ובישראל כארצות המולדת של שני העמים, בהתאמה. ההסכם ישים קץ לסכסוך, ישראל תיאבק בטרור נגד פלסטינים, ולא יוצגו דרישות נוספות על ידי אף אחד מהצדדים.** 33% מהפלסטינים ו-58% מקרב הערבים בישראל תמכו בהכרה הדדית.

3. **ביהודה ושומרון/בגדה המערבית וברצועת עזה תקום מדינה פלסטינית מפורזת, כלומר מדינה ללא נשק כבד.** רק 12% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה (10% בגדה המערבית ו-15% ברצועת עזה). בקרב הישראלים היהודים, 53% תמכו בסעיף זה ובקרב הערבים הישראלים רק 29% תמכו בו – גם כאן, התמיכה בקרב הערבים צנחה באופן מובהק ביחס לסקר הקודם.

4. **גם למדינה הפלסטינית שתקום וגם למדינת ישראל יהיו מערכות פוליטיות דמוקרטיות המבוססות על שלטון החוק, בחירות תקופתיות, עיתונות חופשית, פרלמנט חזק, מערכת משפט עצמאית ושוויון זכויות למיעוטים דתיים ואתניים, כמו גם מערכות חזקות ללחימה בשחיתות.** בקרב הפלסטינים עמדה התמיכה בסעיף זה על 43%. בקרב ישראלים יהודים 66% תמכו בסעיף זה, לעומת 43% בקרב ערביי ישראל. גם כאן, התמיכה בקרב ערביי ישראל צנחה משמעותית מאז 2018.

5. **יוקם כוח רב-לאומי שיוצב במדינה הפלסטינית כדי להבטיח את הביטחון של שני הצדדים.** בקרב הפלסטינים, 35% תמכו בסעיף זה – עלייה של 4 אחוזים מאז 2018. התמיכה בקרב ישראלים יהודים עמדה על 59% – עלייה של 11 אחוזים ביחס ל-2018, ובקרב ישראלים ערבים עמדה התמיכה על 51%.

6. **למדינה הפלסטינית תהיה ריבונות על כל המרחב האווירי שלה, אדמתה, ומקורות המים שלה, אבל ישראל תחזיק שתי תחנות התרעה מוקדמת ביהודה ושומרון/בגדה המערבית למשך 15 שנים.** 24% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה. בקרב הישראלים-היהודים, 41% תמכו בסעיף זה.

6. המדינה הפלסטינית שתקום תכלול את כל שטחי יהודה ושומרון/הגדה המערבית ורצועת עזה, חוץ ממספר גושי התנחלות שיסופחו לישראל במסגרת חילופי שטחים. ישראל תפנה את שאר ההתנחלויות. 22% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה (16% בגדה המערבית ו-31% ברצועת עזה). מקרב הישראלים-יהודים נרשמה תמיכה של 36%, לעומת 39% בקרב ערביי ישראל.

7. השטחים שהפלסטינים יקבלו במסגרת חילופי השטחים יהיו זהים בגודלם לשטח של גושי ההתנחלויות שיסופחו לישראל. 19% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה (16% בגדה המערבית ו-24% ברצועת עזה). מקרב הישראלים-יהודים נרשמה תמיכה של 35%, לעומת 42% בקרב ערביי ישראל.

8. ירושלים המערבית תהיה בירת ישראל וירושלים המזרחית תהיה בירת פלסטין. פחות מרבע (23%) מהישראלים היהודים תמכו בסעיף זה.

מזרח ירושלים תהיה בירתה של המדינה הפלסטינית ומערב ירושלים תהיה בירתה של ישראל. 18% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה (20% בגדה המערבית ו-16% ברצועת עזה). 40% מהישראלים היהודים תמכו בסעיף זה.

9. בעיר העתיקה של ירושלים, הרובע היהודי והכותל המערבי יהיו תחת ריבונות ישראל, והרובע המוסלמי, הרובע הנוצרי והר הבית יהיו תחת ריבונות פלסטין. 23% מהישראלים היהודים תמכו בהסדר בעיר העתיקה.

בעיר העתיקה בירושלים, הרובעים המוסלמי והנוצרי, כמו גם הר הבית, יהיו בריבונות פלסטינית, ואילו הרובע היהודי והכותל המערבי יהיו בריבונות ישראל. 18% מהפלסטינים תמכו בחלוקת העיר העתיקה (20% בגדה המערבית ו-16% ברצועת עזה). 41% מהישראלים הערבים תמכו בסעיף זה.

10. לכל הפליטים הפלסטינים תהיה זכות שיבה לשטחי המדינה הפלסטינית ובה ייושבו כל מי שירצו לחזור. ישראל תסכים לקבל לשטחה כ-100,000 פליטים פלסטינים, שיחזרו כחלק מתוכנית איחוד משפחות. כל שאר הפליטים יקבלו פיצוי. 36% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה (34% בגדה המערבית ו-39% ברצועת עזה). 48% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה ב-2018. סעיף זה זכה לשיעור התמיכה הנמוכה ביותר בקרב יהודים ישראלים לעומת כל שאר הסעיפים שנבחנו: רק 13% מהיהודים (ירידה של 8 אחוזים לעומת 2018) תמכו בהסדר לפליטים, לעומת תמיכה של 55% בקרב הישראלים הערבים.

11. ההסכם יכלול ערבויות רשמיות של ארה"ב, מצרים וסעודיה, אשר יקימו ועדה משותפת שתבטיח את יישום ההסכם על ידי הצדדים. 28% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה (20% בגדה המערבית ו-40% ברצועת עזה). בקרב ישראלים יהודים נמצאה בסעיף זה תמיכה גבוהה מעט יותר לעומת 2018 – 53% בהשוואה ל-46% בזמנו; ייתכן שעלייה זו קשורה להכרזה על הסכם בין ישראל לאיחוד האמירויות שהתפרסמה בתקופת הסקר. 47% מהישראלים הערבים תמכו בסעיף זה.

12. ההסכם בין ישראל והפלסטינים יהיה חלק מהסכם שלום כולל עם כל מדינות ערב, בהתאם ליוזמת השלום הערבית. 32% מהפלסטינים תמכו בסעיף זה (28% בגדה המערבית ו-39% ברצועת עזה). ב-2018, התמיכה בסעיף זה עמדה על 46%. מקרב הישראלים-יהודים נרשמה תמיכה של 59% – עליה של 8% ביחס ל-2018, ותמיכה של 53% נרשמה בקרב ערביי ישראל.

תפיסות לגבי תמיכה ציבורית בחבילה. אחרי ששקלו את כל הסעיפים המפורטים הנכללים בהסכם שתי המדינות והתבקשו להביע תמיכה או התנגדות ביחס לכל אחד מהם, וכן בחבילה כולה, נשאלו המשיבים משני הצדדים כיצד הם תופסים את התמיכה בהסכם שתי-המדינות בצד שלהם. המשיבים משני הצדדים העריכו שמידת התמיכה בחבילה בקרב הציבורים שלהם נמוכה.

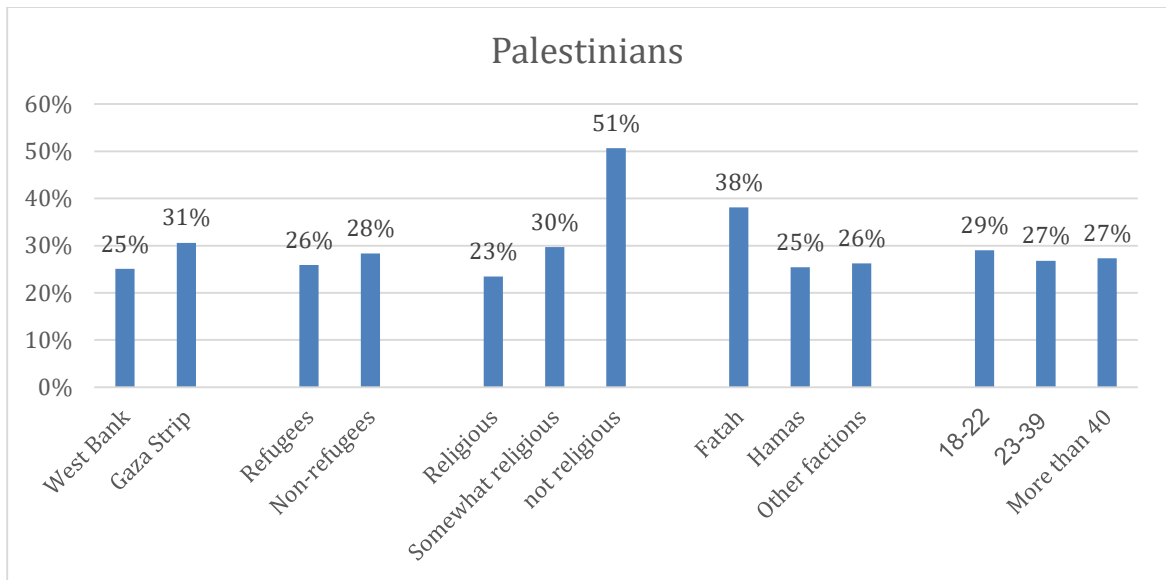
הישראלים נשאלו אם הם סבורים שרוב הישראלים היהודים תומכים בחבילה או מתנגדים לה – רק 18% אמרו שלדעתם רוב הישראלים היהודים תומכים בחבילה. בקרב מתנחלים בגדה המערבית נמצא אחוז קטן אף יותר – 11% בלבד מאמינים שיהודים ישראלים תומכים בחבילה, ובקרב ערביי ישראל נמצא אחוז גבוה רק במעט – 22%. גם במדד התפיסה נרשמה ירידה מסוימת לעומת הסקר הקודם, אז 23% מהישראלים האמינו שרוב היהודים יתמכו בחבילה, כהמשך למגמה עקבית של ירידה במהלך השנים האחרונות. עם זאת, התפיסות לגבי התמיכה נמוכות ביחס למציאות; למעשה, 36% מהיהודים תמכו בחבילת שתי המדינות בסקר הנוכחי – מספר כפול לעומת שיעור היהודים שמאמינים כי הציבור שלהם תומך בה (49% מהמשיבים הערבים ו-38% בקרב כלל הציבור הישראלי תומכים בחבילה).

כאשר הפלסטינים נשאלו אם רוב הפלסטינים יתמכו בחבילה, 25% השיבו בחיוב. וכאשר נשאלו אם הם מאמינים שהצד השני יקבל את חבילת השלום, רוב של 54% מקרב הפלסטינים סבר כי רוב היהודים יתמכו בתוכנית. לעומת זאת, רק 18% מהישראלים חשבו שרוב הפלסטינים יקבלו את התוכנית, בהתאמה.

מגמות גיאוגרפיות ודמוגרפיות. פילוח פנימי של כל אחת מהאוכלוסיות חושף תתי-קבוצות המגיבות באופן שונה לתוכנית השלום. בקרב הפלסטינים נמצאו הבדלים בתגובות בעיקר בחלוקה על פי אזור גיאוגרפי, עמדה פוליטית ורמת אדיקות דתית (ראו תרשים 9).

- כמו בסקרים הקודמים, המשיבים תושבי עזה הביעו תמיכה רבה יותר בהסכם. 31% מתושבי עזה תמכו בתוכנית החדשה. בקרב משיבים תושבי הגדה המערבית נמצאו 25% תמיכה. יש לציין כי בקרב תושבי עזה נרשמה תמיכה נמוכה יותר בפתרון שתי המדינות, אך התמיכה בחבילת השלום הייתה גבוהה יותר לעומת התמיכה בגדה המערבית. עם זאת, בשני האזורים, אחוזי התמיכה בפתרון שתי המדינות היו גבוהים יותר לעומת התמיכה בחבילה המפורטת.
- בקרב מצביעי פת"ח נרשמה תמיכה של 38% בחבילה, ירידה של 19% לעומת הממצאים באמצע 2018. באופן מפתיע, התמיכה בקרב מצביעי חמאס עלתה מ-21% ב-2018 ל-25% בסקר הנוכחי.
- התמיכה בחבילה הייתה גבוהה יותר בקרב משיבים דתיים פחות, ונמוכה יותר בקרב דתיים אדוקים יותר. בקרב פלסטינים שהגדירו את עצמם כ"לא דתיים" נמצא רוב של 51% שתמכו בחבילה. התמיכה בקרב הדתיים עמדה על 23%.
- בסקרים קודמים נמצאו עמדות קיצוניות בקרב פלסטינים צעירים בני 18 עד 22, אך בסקר זה כמעט ולא נמצאו הבדלים בין קבוצות גיל.

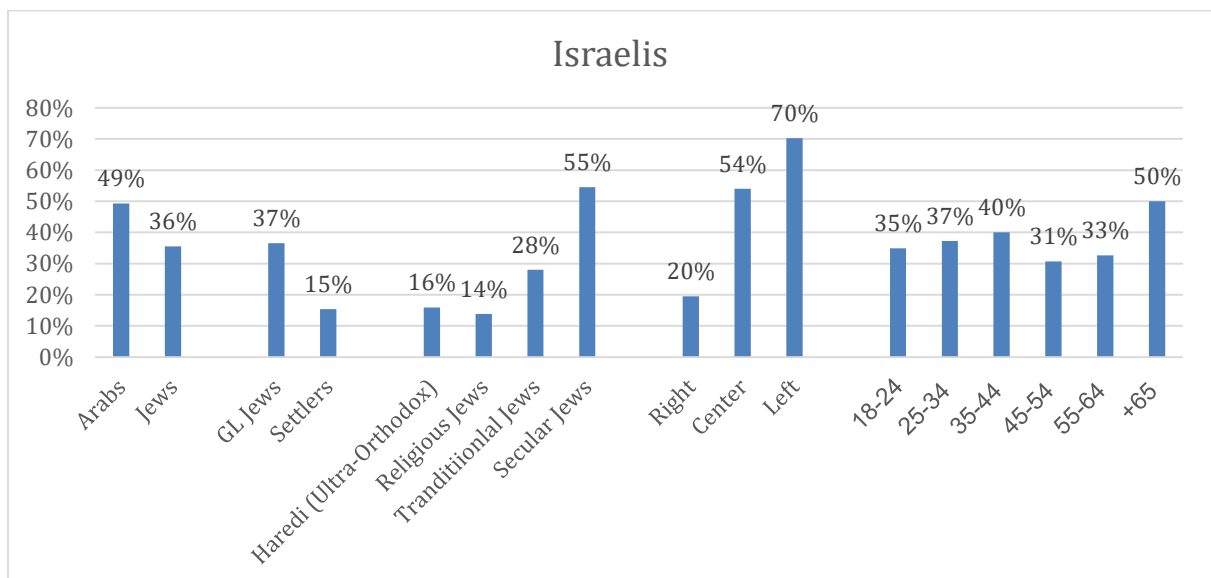
תרשים 9: תמיכה פלסטינית בחבילה המשולבת בחלוקה למדדים נבחרים

בקרב הישראלים, כפי שניתן לראות בתרשים 10, הפילוח הפנימי של האוכלוסיה חושף פערים דומים לאלו שהתגלו בשאלה הכללית בנוגע לפתרון שתי המדינות. דפוסים אלו נשאו עקביים לאורך השנים, וכללו אחוזי תמיכה גבוהים יותר בקרב השמאל, אחוזי תמיכה נמוך בקרב הימין, אחוזי תמיכה גבוה בקרב יהודים לעומת מיעוט התומך בפתרון בקרב קבוצות דתיות יותר. ערבים באופן כללי תומכים בחבילה המפורטת של שתי המדינות בשיעורים גבוהים יותר לעומת יהודים, אם כי נמוכים הרבה יותר לעומת 2018.

- רוב מקרב השמאל הישראלי-יהודי (70%) ומקרב המרכז (54%) תומך בחבילה המלאה. בקרב יהודים מהימין, רק 20% תומכים בחבילה המפורטת.
- השסע הדתי נותר משמעותי בקרב יהודים: בקרב חילונים, רוב של 55% תמך בתוכנית, לעומת 28% בלבד בקרב מסורתיים ואחוזים נמוכים עוד יותר בקרב דתיים וחרדים (14%-ו-16%, בהתאמה).
- גם בין קבוצות גיל התגלה פער קטן: 35% מהישראלים היהודים הצעירים יותר (18-24) תמכו בחבילה, ו-50% מהיהודים בני 65 ומעלה תמכו בחבילה המפורטת.

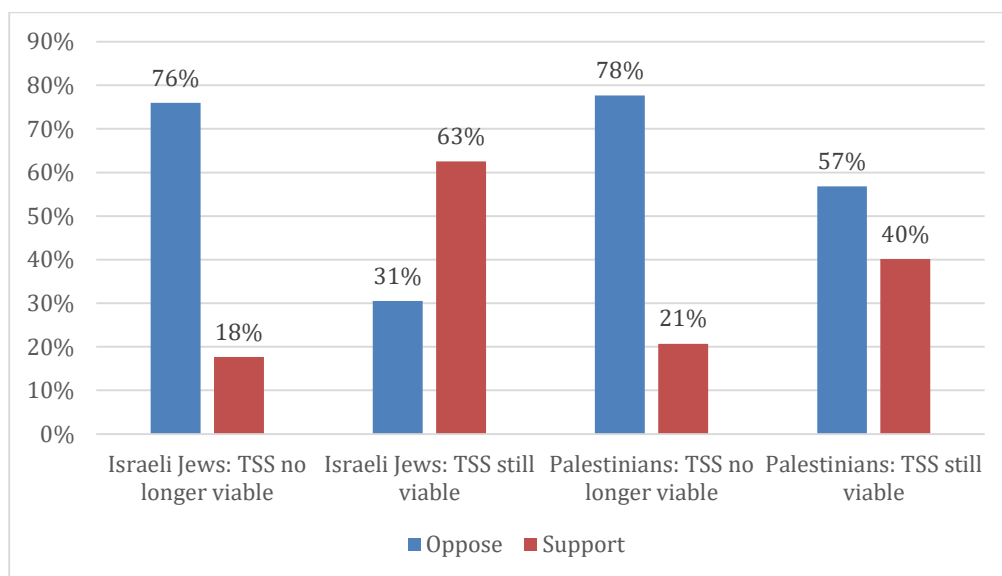
תרשים 10: תמיכה ישראלית בחבילה המשולבת בחלוקה למדדים נבחרים, 2020

ישימות – ספקות. מעבר להבדלים הדמוגרפיים והפוליטיים המאפיינים את התומכים / מתנגדים של פתרון שתי-המדינות והחבילה המשולבת, אין ספק שברקע ניצבות תפיסות המשפיעות על התמיכה. תפיסת הישימות חשובה. בקרב ישראלים שמאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, 82% תומכים בפתרון; בקרב אלו שחושבים שאינו ישים בגלל התרחבות ההתנחלויות, רק 13% תומכים בו, בעוד ש-78% מקרב הישראלים המאמינים שהפתרון אינו ישים עוד מתנגדים לעיקרון הכללי של פתרון שתי-המדינות. באופן דומה, כפי שאפשר לראות בתרשים 11, תפיסת הישימות קשורה באופן ברור לתמיכה או התנגדות ביחס לחבילה המפורטת של פתרון שתי המדינות: 63% מהישראלים המאמינים שהפתרון עדיין ישים גם תומכים בחבילה, לעומת 18% בלבד מבין אלו שחושבים שהפתרון אינו ישים עוד.

בקרב הפלסטינים המאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, 78% תומכים בחבילה המשולבת, לעומת 21% בקרב אלו שמאמינים שאינו ישים עוד.

תרשים 11: תמיכה בפתרון שתי המדינות ביחס לתפיסת הישימות שלו

צמדי תמריצים

בסקר הנוכחי כללנו שני ניסויים שנועדו לבחון את התרומה של תמריצים בשתי דרכים: (1) חיבור בין צמדי תמריצים שמייצרים ביחד סכום-אפס כדי לקבוע את התרומה לעומת הפגיעה בתמיכה בחבילת השלום; ו-(2) הצגה בפני המשיבים של רשימת הדרישות החשובות ביותר מהצד שלהם ומהצד השני, תוך בקשה שיגדירו את סדרי העדיפויות של הצד שלהם: אילו דרישות הן החשובות ביותר ואילו ויתורים יכולים להתקבל. חצי מהמדגם בכל אחד מהצדדים התבקש להשתתף בניסוי הראשון והחצי השני התבקש להשתתף בניסוי השני. בקרב הישראלים, רק יהודים התבקשו להשתתף באחד משני הניסויים.

זו הפעם השנייה שאנו שוקלים דרך חדשה לבחון את תרומת התמריצים. בארבעת הסקרים הראשונים, רוב התמריצים שהוצגו פותחו באופן מיוחד עבור צד זה או אחר. כדי להימנע מהאפשרות שתמריץ עבור צד אחד יגרום לניכור בצד השני (תמריצי סכום-אפס), בסקר שנערך ביוני 2018 ובסקר הנוכחי חיברנו בין צמדי תמריצים כדי להציג את היתרונות היחסיים לכל צד. צמדי התמריצים נקבעו בהתאם לסדר העדיפויות שהוגדר על ידי שתי הקבוצות, על בסיס שישה סעיפים שדורגו במקומות הגבוהים בסדרי העדיפויות בסקרים הקודמים.

המשיבים בחצי המדגם שנבחר לניסוי נשאלו ישירות אם הצמידים הללו – תמריץ עבור הצד שלהם בשילוב יתרון לצד השני – מעלים או מורידים את רמת התמיכה שלהם בהסכם. שאלות אלו הוצגו לכלל המשיבים, לא רק לאלו שדחו את ההסכם במתווה הראשוני. המטרה הייתה לראות אם במצב שבו אנשים ייחשפו ליתרונות ולתמריצים המוצעים לכל הצדדים הם ישנו את דעתם: האם תומכי ההסכם יחליטו להתנגד לו, או מתנגדים להסכם ישנו את דעתם ויעברו לתמוך בו? ובאשר לאלו שלא החליטו, האם תמריצים הדדיים יכולים לשכנע אותם לתמוך בהסכם, או לגרום להם להתנגד לו?

להלן צמדי התמריצים שהוצגו:

1. **אופי יהודי ואסירים פלסטינים:** מדינת פלסטין תכיר בצביון היהודי של מדינת ישראל ותכיר בשורשים הדתיים וההיסטוריים היהודים בארץ ישראל ההיסטורית, וישראל תתחייב לשחרר את כל האסירים הפלסטינים כאשר הסכם השלום ייכנס לתוקף.
2. **תיאום בטחוני ונוכחות צבאית ישראלית:** הממשלה הפלסטינית תתחייב לתיאום ביטחוני ארוך טווח עם כוחות הביטחון הישראליים, וישראל בתמורה תסכים לסיים את הנוכחות הצבאית שלה בשטחי המדינה הפלסטינית.
3. **ביקורים במקומות הקדושים:** כמחווה של פיוס, יהודים יורשו לבקר בהר הבית/אל-חרם א-שריף ופלסטינים יורשו לבקר בכותל המערבי, תוך כדי התחייבות שאף דת לא תתערב או תנסה לשנות את הסטטוס של אף אחד מהאתרים הקדושים.
4. **הכרה בנכבה ובשואה:** הפלסטינים יכירו בשואה ויביעו הזדהות עם סבלם של היהודים בידי רודפיהם, ומדינת ישראל תכיר בנכבה ותתנצל על סבלם של הפליטים הפלסטינים.
5. **מלחמה בהסתה:** מדינת פלסטין ומדינת ישראל יסכימו להילחם בהסתה בשטחן ואם יש צורך בכך יערכו שינויים בספרי הלימוד על מנת להסיר כל הסתה שכזאת, ויקראו לסובלנות ופיוס ולמאבק באלימות.
6. **עובדים פלסטינים ומפעלים ישראליים:** פלסטין תאפשר למפעלים ישראליים להמשיך לפעול בשטחה אם הם מעוניינים לעשות זאת, וישראל תאפשר לכמות מוסכמת של עובדים פלסטינים להמשיך לעבוד בישראל אם הם מעוניינים לעשות זאת.

כיוון שהשאלות הוצגו לכל המשתתפים בחצי המדגם, הן התומכים בהסכם והן המתנגדים לו, הוצאנו מהספירה את המשתתפים שהביעו תמיכה בהסכם ולאחר מכן אמרו שהתמריצים יגבירו את תמיכתם, כמו גם את המתנגדים להסכם שאמרו שהתמריצים יגבירו את התנגדותם. התמקדנו במשיבים ששינו את דעתם ואז חישבנו רמות חדשות של תמיכה צפויה בעקבות כל אחד מהצמדים.

כאשר השווינו את התוצאות ביחס למתנגדי ההסכם, התגובות הממוצעות לצמדי התמריצים היו כדלהלן:

בקרב ישראלים יהודים נמצאה שונות גדולה ביחס להערכה של צמדי התמריצים השונים. באופן כללי, מתנגדי ההסכם המפורט במתווה הראשוני שלו הגיבו באופן דומה לתומכי ההסכם: צמדי התמריצים המשמעותיים ביותר, אלו שרבים סיכוייהם לשכנע את מתנגדי ההסכם לתמוך בו, היו גם אלו שפגעו במידה המועטה ביותר בתמיכה של תומכי ההסכם המקורי.

כפי שאפשר לראות בטבלה להלן, התמריץ של מאבק בהסתה ושינוי ספרי הלימוד – הן בצד הפלסטיני והן בצד הישראלי – היה האטרקטיבי ביותר מבחינת המתנגדים: כמעט שבעה מתוך עשרה שתמריץ זה יגדיל את הסיכויים שיתמכו בהסכם שתי המדינות. חלק קטן מבין התומכים במקור אמרו שתמריץ כזה יקטין את הסיכויים שיתמכו בהסכם (12%).

לאחר תמריץ שנתפס כסמלי מאוד, צמד התמריצים הבא בתור מבחינת הצלחה היה האפשרות למפעלים ישראלים להמשיך לפעול בגדה המערבית והאפשרות לפועלים פלסטינים לעבוד בתוך ישראל – סעיף מעשי וקונקרטי מאוד. גם כאן, רוב מבין אלו שהתנגדו להסכם המקורי אמרו שתמריץ כזה יגדיל את הסיכויים שיתמכו בהסכם שת המדינות (63%), בעוד שמיעוט קטן מבין התומכים במקור אמרו שתמריץ כזה יקטין את הסיכויים שיתמכו בו (13%).

המתנגדים להסכם שתי המדינות	התומכים בהסכם שתי המדינות	
סיכויי התמיכה עולים כעת	סיכויי התמיכה יורדים כעת	
27%	42%	הכרה הדדית בשואה / בנכבה פלסטינים יכירו באופי היהודי / בהיסטוריה היהודית וישראל תשחרר אסירים
31%	50%	תיאום ביטחוני ארוך טווח / סיום הנוכחות הצבאית בפלסטין
39%	35%	גישה הדדית / מקומות קדושים
43%	33%	מפעלים ישראליים, פועלים פלסטינים
63%	13%	מאבק בהסתה / חינוך לשלום
69%	12%	

בסך הכול, ממוצע של 45% מהישראלים היהודים שינו את דעתם מהתנגדות לחבילת השלום לתמיכה בה בעקבות צמדי התמריצים, אך הממוצע הזה כולל סטייה גדולה בין תמריצים שונים שהוצעו.

בקרב הפלסטינים, השיעור הממוצע של אלו ששינו את דעתם מהתנגדות לתמיכה הוא 21% בלבד, עם שונות פחותה בהרבה ביחס לתמריצים השונים. ב-2018, רק 14% שינו את דעתם מדחייה לתמיכה על בסיס צמדי התמריצים. זהו שיעור נמוך באופן מובהק לעומת 41% מתנגדים ששינו את דעתם לתמיכה כאשר התמריצים נבחנו לראשונה בנפרד (כסעיפים המועילים לצד אחד, בלי ה"מחיר" הנלווה) בין השנים 2016–2018, בארבעת הסקרים הראשונים של "הדופק המשותף".

הטבלה הבאה מסכמת את השינוי שיצרו צמדי התמריצים בקרב משיבים שהתנגדו לחבילת השלום ובקרב משיבים שתמכו בה.

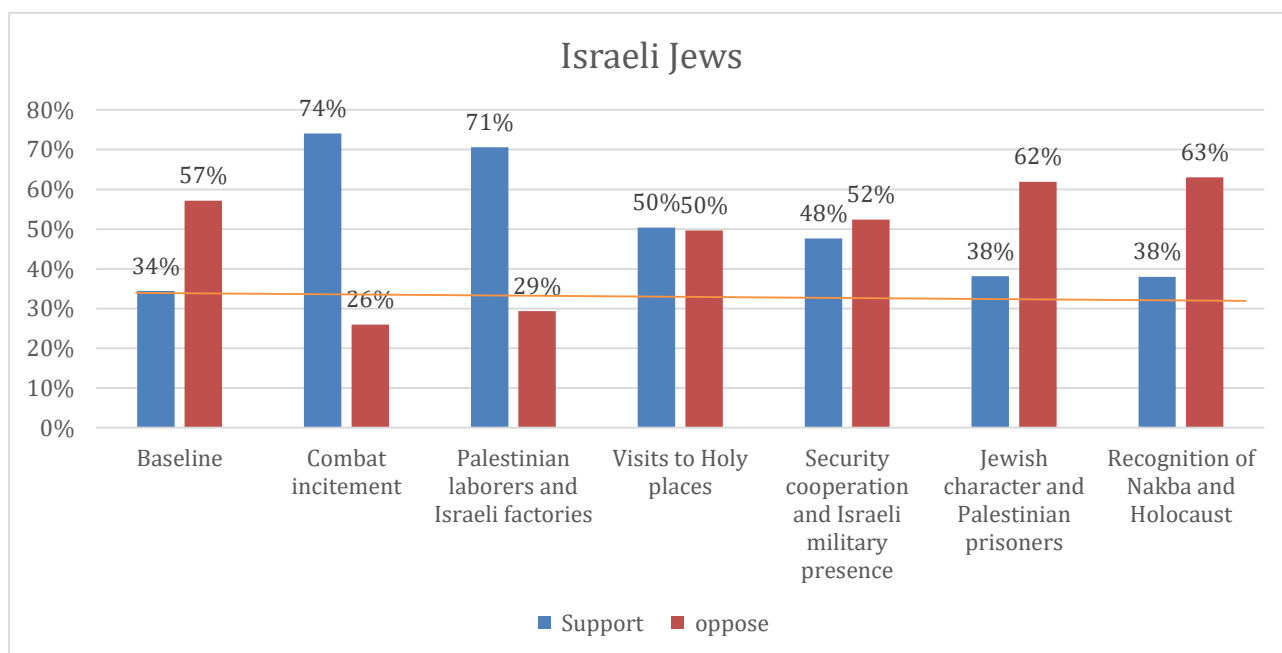
המתנגדים לחבילת השלום של שתי המדינות	התומכים בחבילת השלום של שתי המדינות	
סיכויי התמיכה עולים כעת	סיכויי התמיכה יורדים כעת	
16%	40%	הכרה הדדית בשואה / בנכבה פלסטינים יכירו באופי היהודי / בהיסטוריה היהודית וישראל תשחרר אסירים
16%	44%	תיאום ביטחוני ארוך טווח / סיום הנוכחות הצבאית בפלסטין
25%	31%	גישה הדדית / מקומות קדושים
18%	47%	מפעלים ישראליים, פועלים פלסטינים
31%	22%	מאבק בהסתה / חינוך לשלום
21%	30%	

ממצא זה משקף את העובדה שכל אחד מהצדדים מקבל תמריץ, אך הוא מגיע יחד עם תמריץ לטובת הצד השני, אשר ככל הנראה פוגע בהתלהבות בהשוואה לתמריצים המקוריים. במקביל, העובדה שבשני הצדדים ובהקשר של כל אחד מהתמריצים אחוז מסוים מהמתנגדים שינו את דעתם לתמיכה, מעידה על פוטנציאל מסוים.

לכן, ההשוואה הבאה שראוי לבצע היא בין רמת התמיכה המקורית בהסדר הקבע בסקר הנוכחי בשני הציבורים בהשוואה לרמת התמיכה החדשה בעקבות ההוספה של כל אחד מהצדדים. במילים אחרות, הניתוח להלן לוקח בחשבון את כל השינויים מתמיכה להתנגדות לצד שינויים מהתנגדות לתמיכה ומציג את הרמות החדשות של

תמיכה או התנגדות. הגרפים בתרשים 12 מציגים את הממצאים ביחס לצד הישראלי (נקודת המוצא מתייחסת למחצית המדגם שנשאל על צמדי התמריצים).

תרשים 12: תמיכה בקרב יהודים ישראלים בחבילת השלום לפני ואחרי כל תמריץ

בצד הישראלי, המעבר מתמיכה להתנגדות ולהיפך מעיד בסופו של דבר על הצלחה יחסית של צמדי התמריצים. הצלחה יחסית זו של הצמדים באה לידי ביטוי בעובדה שכל ששת הסעיפים הובילו לרמות גבוהות יותר של תמיכה (כלומר משיבים שאמרו שהסעיף מגדיל את הסיכוי שיתמכו בתוכנית) לעומת הרמה המקורית של תמיכה בתוכנית הכוללת, בקרב ישראלים יהודים. התמיכה בתוכנית המפורטת עמדה על 34% בקרב מחצית המדגם שנשאלה על צמדי התמריצים. אפילו הצמד הכי פחות פופולרי (התמריץ לישראלים בשילוב תמריץ מקביל לצד הפלסטיני) הוביל ל-38% תמיכה בתוכנית.

המאבק בהסתה בשני הצדדים נמצא כתמריץ האפקטיבי ביותר, בדומה לממצאים מ-2018. בזמנו, השינוי הוביל ל-61% תמיכה בתוכנית; בסקר הנוכחי, מבין כל המשיבים, 74% אמרו שתמריץ זה יגדיל את הסבירות שיתמכו בתוכנית המפורטת של פתרון שתי המדינות.

צמד התמריצים השני מבחינת פופולריות היה הרעיון שמפעלים ישראלים יוכלו להמשיך לפעול במדינה הפלסטינית, בעוד שפועלים פלסטינים יוכלו להמשיך לעבוד בישראל – צמד זה הוביל 71% מבין כל הישראלים היהודים לומר שהוא יגדיל את הסבירות שיתמכו בתוכנית.

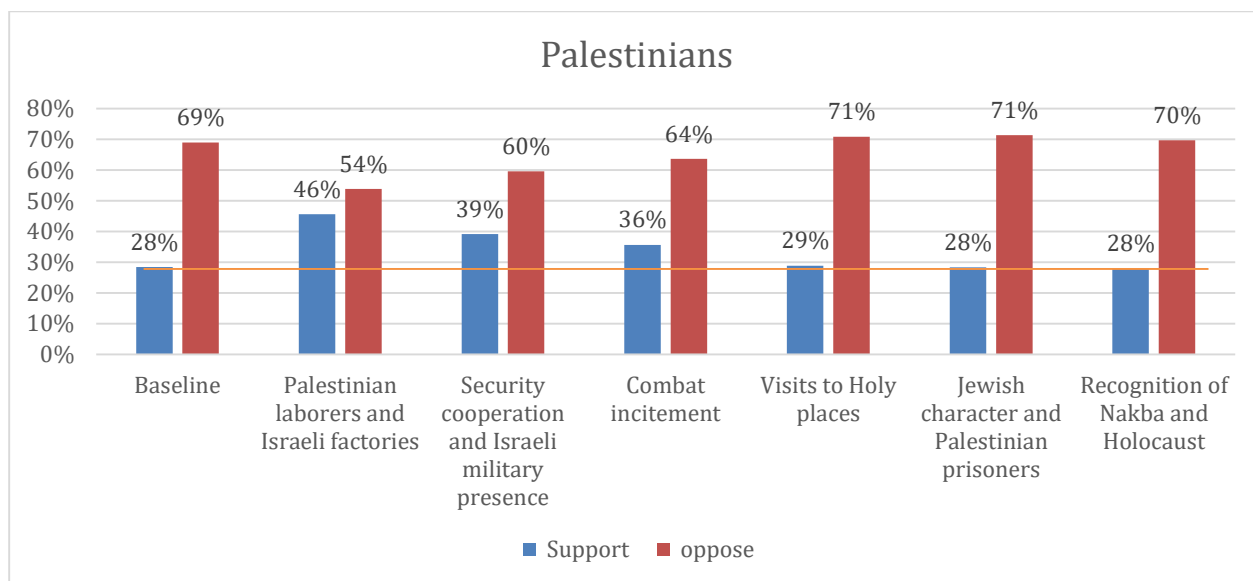
שני הצמדים הסמליים ביותר – ההכרה ההדדית בקשר ההיסטורי והדתי לארץ והכרה הדדית בשואה ובנכבה – הובילו לאחוזי התמיכה הנמוכים ביותר – 38% לכל אחד מהם.

התמריץ של תיאום ביטחוני ארוך טווח וסיום הנוכחות הצבאית בשטחי המדינה הפלסטינית הוביל ל-48% אחוזי תמיכה בקרב יהודים ישראלים, ו-50% אמרו שתגדל הסבירות שיתמכו בתוכנית שתי המדינות אם יקבלו גישה להר הבית, ובתמורה הפלסטינים יוכלו לבקר בכותל המערבי, תוך הסכמה של שני הצדדים לא לשנות את הסטטוס קוו בשני האתרים.

בקרב הפלסטינים, צמדי התמריצים נמצאו יעילים פחות ביחס להצלחתם בקרב הישראלים – נמצא כי רק שלושה מתוך ששת הצמדים הצליחו להגדיל משמעותית את התמיכה בחבילה לעומת השיעור המקורי – 28%. שיעור זה מבוסס על התשובות של מחצית המדגם, אלו שהשתתפו בניסוי הראשון, שבו הוצגו צמדי התמריצים. כפי שכבר

צוין, שיעור התמיכה הכללי בחבילת השלום עמד על 27%. צמד אחד במיוחד, שהתייחס לפועלים הפלסטינים ולמפעלים ישראליים, נמצא כיעיל ביותר והגדיל את התמיכה בחבילת השלום ב-18 נקודות, ל-46%. הצמד השני ביעילותו התייחס לוותורים הנוגעים לתיאום ביטחוני וסיום הנוכחות הישראלית בשטחים. צמד זה הגדיל את התמיכה ב-11 אחוזים ל-39%, ואחריו ההתחייבות ההדדית להילחם בהסתה, אשר הגדילה את התמיכה ב-8 אחוזים ל-36%.

תרשים 13: תמיכה בקרב יהודים ישראלים בחבילת השלום לפני ואחרי כל תמריץ

הממצא החשוב ביותר מראה שארבעת הצמדים היעילים ביותר מבחינת הפלסטינים נמצאו יעילים באותה מידה או יותר בקרב ישראלים יהודים, כפי שאפשר לראות כאן. צמד תמריצים אחד נמצא יעיל בקרב הישראלים ונייטרלי בקרב פלסטינים: ההכרה בנכבה ובשואה, אשר הגדילה את התמיכה בקרב הישראלים ל-38% ולא שינתה את אחוז התמיכה בקרב הפלסטינים.

ניסוי שני בחן דרך נוספת לבדיקה של תמריצים. הצגנו בפני המשיבים רשימה של הדרישות החשובות ביותר מהצד שלהם ומהצד השני, תוך בקשה שיגדירו את סדרי העדיפויות של הצד שלהם: אילו דרישות הן החשובות ביותר ואילו ויתורים יכולים להתקבל. להלן רשימה של דרישות וויתורים מהצד הפלסטיני ומהצד הישראלי:

ישראלים יהודים:	
דרישות	ויתורים
1. המנהיגים הפלסטינים יסכימו להכיר בארץ ישראל ההיסטורית בתור המולדת הדתית וההיסטורית של העם היהודי.	1. ממשלת ישראל תכיר בדתם של הפלסטינים ובמולדתם ההיסטורית פלסטין.
2. המנהיגות הפלסטינית תתחייב לכלוא כל אדם המעורב בפעילויות אלימות נגד ישראל.	2. ממשלת ישראל תשחרר אסירים פלסטינים.
3. המנהיגים הפלסטינים יכירו בסבלם של היהודים שגורשו ממדינות ערב לישראל בשנת 1948 ובזכותם לפיצוי.	3. ממשלת ישראל תפרסם התנצלות בפני הפליטים הפלסטינים על הכאב והסבל שנגרמו להם במהלך מלחמת 1948.
4. המנהיגות הפלסטינית תסיר מספרי הלימודים הפלסטיניים כל חומר שנחשב להסתה נגד יהודים.	4. ממשלת ישראל תאפשר לאזרחים פלסטינים, ביניהם פליטים, לחיות בישראל בלי להפוך לאזרחים ישראלים.

פלסטינים	
דרישות	ויתורים
1. המנהיגים הפלסטינים יסכימו להכיר בארץ ישראל ההיסטורית בתור המולדת הדתית וההיסטורית של העם היהודי.	1. ממשלת ישראל תשחרר אסירים פלסטינים.
2. המנהיגות הפלסטינית תתחייב לכלוא כל אדם המעורב בפעילויות אלימות נגד ישראל.	2. ממשלת ישראל תפרסם התנצלות כלפי הפליטים הפלסטינים על הכאב והסבל שנגרמו להם במהלך מלחמת 1948.

3. המנהיגים הפלסטינים יכירו בסבלם של היהודים שגורשו ממדינות ערב לישראל בשנת 1948 ובזכותם לפיצוי.	3. ממשלת ישראל תאפשר לאזרחים פלסטינים, ביניהם פליטים, לחיות בישראל בלי להפוך לאזרחים ישראלים.
4. המנהיגות הפלסטינית תסיר מספרי הלימודים הפלסטיניים כל חומר שנחשב להסתה נגד יהודים.	4. ממשלת ישראל תכיר בקשר הדתי וההיסטורי של הפלסטינים למולדתם פלסטין.

דרישות וויתורים אלו הוצגו בניסוי שבו נאמר למשיבים שצוות המשא ומתן מהצד השני הציג בפניהם דרישה ספציפית, ואז נשאלו איזה ויתור הם יבקשו מהצד השני ואשר יגרום להם לשקול להיענות לדרישתו. למשיבים הוצגה רשימה של ארבע דרישות שהצד שלהם יכול להציג והם התבקשו לבחור באחת מהן (או באף אחת). תרגיל זה חזר על עצמו עם שלוש דרישות היפותטיות נוספות של הצד השני.

לאחר מכן נאמר למשיבים שצוות המשא ומתן שלהם יכול להציג דרישות ספציפיות לצד השני, ואז נשאלו איזה ויתור הם יהיו מוכנים לעשות בתמורה, מתוך רשימה של ארבעה ויתורים.

הניסוי נערך על מחצית המדגם (המחצית שלא קיבלה את צמדי התמריצים); בצד הישראלי בוצע הניסוי בקרב יהודים בלבד.

לפלסטינים הוצגו שלוש דרישות ישראליות שהוצגו על ידי מנהיגים ישראלים בעבר. בתגובה לכל אחת מהדרישות, הפלסטינים התבקשו להציג דרישת נגד מצדם מבין ארבע דרישות עקרוניות שהוצגו על ידי צוות המשא ומתן שלהם בסבבים קודמים. בתגובה לדרישה הישראלית הראשונה, על פיה הפלסטינים "יסכימו להכיר בישראל כמולדת של העם היהודי", האחוזה הגבוהה ביותר (33%) בחר את הדרישה "לשחרר את כל האסירים הפלסטינים". חמישית מהמשיבים בחרו בדרישה הפלסטינית שממשלת ישראל "תכיר בקשר הדתי וההיסטורי של הפלסטינים לפלסטין מולדתם". רק 7% בחרו בדרישה "לאפשר לאזרחים פלסטינים, ביניהם פליטים, לחיות בישראל בלי להפוך לאזרחים ישראלים", ו-4% בחרו בדרישה שישראל "תפרסם התנצלות בפני הפליטים הפלסטינים על הכאב והסבל שנגרמו להם במהלך מלחמת 1948".

סדר העדיפויות של המשיבים הפלסטינים חזר על עצמו בסדר זהה כמעט בתגובה לדרישה הישראלית השנייה והשלישית. בתגובה לדרישה השנייה: "מחיקה של ביטויי הסתה נגד יהודים מספרי הלימוד הפלסטינים", 34% בחרו בשחרור אסירים, 19% בחרו בהכרה בפלסטין כמולדת דתית והיסטורית, 6% בחרו בדרישה לאפשר לפלסטינים לחיות בישראל ו-5% דרשו התנצלות. בתגובה לדרישה הישראלית השלישית: "התחייבות למעצר של כל אדם המעורב בפעולה אלימה כנגד ישראל", 31% בחרו בדרישה הפלסטינית הראשונה, 14% בחרו בשנייה, 7% בחרו ברביעית ו-6% בחרו בשלישית. יש לציין שבשלושת המקרים, בין 30% ל-37% מהמשיבים סירבו להציג דרישה בפני ישראל, כלומר סברו שהדרישות הישראליות אינן מקובלות בלי קשר לתמורה שישראל מוכנה לתת.

בשלב השני, המשיבים התבקשו להציע ויתורים לישראל בתגובה לשלוש דרישות שהוצגו על ידי צוותי המשא ומתן הפלסטינים. בתגובה לדרישה הראשונה, בדבר שחרור האסירים, האחוזה הגבוהה ביותר (20%) בחר בויתור שדרש מחיקה של ביטויי הסתה מספרי הלימוד, לעומת 5% עד 9% שבחרו באחד משלושת הוויתורים האחרים שנדרשו מישראל. דפוס דומה חזר על עצמו בתגובה לשתי הדרישות הפלסטיניות האחרות: התנצלות ואישור לפלסטינים מסוימים להתגורר בישראל. חשוב להדגיש שרוב המשיבים הפלסטינים, בין 55% ל-62%, סירבו להציע ויתורים כלשהם מבין אלו שהוצגו להם.

בסדרה של שלוש שאלות שבהן ישראלים יהודים התבקשו להאזין לדרישות של צוות המשא ומתן הפלסטיני, התוצאות הראו שילוב בין מעשיות לסימבוליות.

- כאשר נאמר להם שהנציגים הפלסטינים ידרשו שישראל תשחרר את כל האסירים הפלסטינים, הדרישה הפופולרית ביותר בקרב המשיבים הישראלים-יהודים הייתה שהמנהיגים הפלסטינים יתחייבו לעצור כל אדם המעורב בפעילות אלימה כנגד ישראל (31% בחרו באפשרות זו, באחוזה דומים בקרב מתנחלים

וישראלים המתגוררים בתחומי הקו הירוק). רבע מהמשיבים בחרו בדרישה שהפלסטינים יכירו בארץ ישראל כמולדת ההיסטורית של העם היהודי, וקצת פחות מרבע סירבו לבחור באפשרות כלשהי כוויתור מקובל כחלק מתהליך הדדי.

- כאשר נאמר למשיבים שהנציגים הפלסטינים יבקשו שישראל תתנצל על הסבל שנגרם לפליטים הפלסטינים כתוצאה מאירועי 1948, ההכרה הסמלית בישראל כמולדת ההיסטורית של העם היהודי זכתה במירב הקולות, כרבע מהמשיבים. במקום השני, עם קצת פחות מרבע (23%), הייתה האמירה ש"אף אחת" מהדרישות אינה מקובלת. שלוש הדרישות הנוותרות (התחייבות לעצור פלסטינים המעורבים באלימות, הכרה פלסטינית ביהודים שגורשו ממדינות ערב ב-1948 ומחיקה של ביטויי הסתה מספרי הלימוד הפלסטינים) זכו לרמות דומות של תמיכה – 16%, 18% ו-15% בהתאמה.

- כאשר נאמר למשיבים שהנציגים הפלסטינים יבקשו לאפשר למספר מוסכם של פלסטינים, ביניהם פליטים, להתגורר בישראל כתושבים (ולא כאזרחים), שוב, רבע מהמשיבים בחרו בדרישה של הכרה סמלית בישראל כמולדת ההיסטורית של העם היהודי. גם כאן, מעט יותר מרבע מהמשיבים סירבו לבחור בדרישה מקבילה, אך התשובה שהגיעה למקום השני הייתה שההנהגה הפלסטינית תתחייב לעצור כל אדם המעורב בפעילות אלימה (18%).

תשובות אלו מעלות דפוס עקבי למדי, על פני ישראלים מאמינים שההכרה בישראל כמולדת ההיסטורית של העם היהודי היא הדרישה החשובה ביותר מבחינתם אל מול הפלסטינים בתגובה לשלוש הדרישות הפלסטיניות. בתגובה לדרישה פלסטינית נוספת, בנוגע לאסירים הביטחוניים, הישראלים העדיפו שינוי פרקטי יותר וסמלי פחות, הנוגע למעצר של המעורבים באלימות. בכל המקרים, כרבע מהמשיבים (פחות או יותר) בחרו באפשרות "אף אחת מהדרישות". יש לציין שבתשובה לשאלות פתוחות, ישראלים-יהודים הביעו עמדות נוקשות יחסית, כגון "אין שום צורך בויתורים מצדנו".

עם זאת, ביחס לדרישות הישראלים מהפלסטינים נמצאה מגמה שונה. כאשר נאמר למשיבים שהנציגים הישראלים מהצד שלהם יבקשו מהפלסטינים ויתורים מסוימים, והם נשאלו אילו ויתורים יסכימו לבצע בתמורה, התוצאות היו נוקשות יותר.

במקרה הזה, ביחס לכל אחת מהדרישות של הנציגים הישראלים כלפי הפלסטינים, השיעור הגבוה ביותר מקרב הישראלים-היהודים סירב לבחור בויתור שיסכים לבצע בתמורה. השיעור נע בין 39% ל-46%, כמעט מחצית מהמשיבים, שבחרו באפשרות "אף אחת מהדרישות" וסירבו לבחור בויתור מוגדר שישראל תוכל לבצע בתמורה לדרישות מהפלסטינים. ממצא זה מראה כי מנקודת המבט של המשיבים הישראלים-היהודים, דרישותיהם צריכות להתקבל ללא תנאי.

- כך למשל, הציפייה שההנהגה הפלסטינית תעצור את כל מי שמעורב בפעילות אלימה כנגד ישראל הובילה 46% מהישראלים-היהודים להימנע מבחירה בויתור כלשהו בתמורה, ביניהם 63% מהמתנחלים. בין הוויתורים שהוצעו נמצאו הבדלים קלים בלבד. האחוזה הגבוהה ביותר (14%) בחר בהתנצלות על הסבל של הפליטים הפלסטינים בגלל אירועי 1948.

- באופן דומה, כאשר נאמר להם שישראל תדרוש מחיקה של ביטויי ההסתה מספרי הלימוד הפלסטינים, 44% מהמשיבים נמנעו מבחירה בויתור כלשהו של ישראל בתמורה. במקרה הזה, אחוז גבוה יותר בחר בהתנצלות בפני הפלסטינים על אירועי 1948 – 27% מהישראלים, ביניהם רק 18% מהמתנחלים. אך גם כאן, רוב המשיבים, כמחצית מהם, נמנעו מבחירה בויתור כלשהו, מה שמעיד שמבחינתם מדובר בדרישה שצריכה להתקבל ללא תנאי.

- בתמורה לדרישה הישראלית הסמלית של הכרה בארץ ישראל כמולדתו של העם היהודי, אחוז גבוה מעט יותר, 39%, בחרו ב"אף אחת", בעוד ש-21% בחרו בהתנצלות על הסבל הפלסטיני או באפשרות למספר מסוים של פליטים פלסטינים להתגורר בישראל כתושבים.

יש לציין שהתנצלות בפני הפלסטינים על הסבל שנגרם להם ב-1948 היא אחת התשובות שזכו לפופולריות הרבה ביותר מבין הוויתורים שהוצעו, על אף הרגישות הרבה של הסוגיה לאורך השנים. ובכל זאת, בכל אחד מהמקרים, כרבע מהמשיבים בחרו באפשרות זו, מה שמעיד על חוסר נכונות יחסי של הישראלים להציע ויתורים בתמורה לדרישותיהם במשא ומתן.

(2) תוכנית טראמפ ("עסקת המאה"):

משיבים פלסטינים וישראלים נשאלו על עמדותיהם בנוגע לתוכנית טראמפ, "עסקת המאה", ובנוגע לרכיביה השונים. הוצגו עשרה רכיבים:

1. מדינה פלסטינית מפורזת תוקם אחרי תקופת מעבר של ארבע שנים; מדינת ישראל תכיר בפלסטין כמדינת העם הפלסטינית והפלסטינים יכירו במדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי.
2. המדינה הפלסטינית תוקם רק אם הפלסטינים יעמדו במספר דרישות, ביניהן משטר דמוקרטי ושלטון החוק, הקמה של מוסדות פיננסיים, פירוז כולל פירוק מלא של חמאס והג'יהאד מנסקם והפסקת ההסתה נגד ישראל בבתי הספר.
3. התוכנית מאפשרת לישראל לקבל ריבונות על מזרח ירושלים, על בקעת הירדן ועל כל ההתנחלויות הישראליות – כ-30% משטחי הגדה המערבית, והפלסטינים יכולים לקבל ריבונות על רוב השטח הנוותר של הגדה המערבית – כ-70% – ועל שני אזורים בנגב הישראלי, בקרבת רצועת עזה.
4. במסגרת התוכנית יש אפשרות שאזורים מסוימים במשולש, כגון הערים טייבה, כפר קאסם וקלאנסווה, יעברו לריבונות פלסטינית.
5. ירושלים תהיה מאוחדת תחת ריבונות ישראלית, כולל השכונות הערביות שסיפחה ישראל, מלבד האזורים הנמצאים כיום מחוץ לגדר ההפרדה בירושלים, כגון כפר עקב, ואזורים אלו, או אבו דיס, יוכלו לשמש כבירתה של המדינה הפלסטינית.
6. העיר העתיקה של ירושלים תהיה תחת ריבונות ישראלית, כולל מתחם כיפת הסלע ומסגד אל-אקצא, והסטטוס-קוו יישמר בכל הנוגע לגישה מוסלמית לתפילה, פיקוח של הווקף ושל הירדנים, אך גם יהודים יורשו להתפלל במתחם הר הבית בזמנים שיוקצו להם.
7. ישראל תקבל שליטה ביטחונית כוללת על השטחים הפלסטיניים, על כלל הגבולות ועל מעברים בין לאומיים בגדה המערבית. במעבר רפיח ייושמו הסדרי ביטחון בתיאום בין מצרים לישראל.
8. פליטים פלסטינים יוכלו לחיות בשטחים הפלסטיניים, במדינות המארחות שלהם או במדינות אחרות, אך הם לא יקבלו זכות לשוב לישראל וזכויות ההתיישבות שלהם בשטחים הפלסטיניים יוגבלו על פי שיקולים בטחוניים או כלכליים. הם והמדינות המארחות יקבלו פיצוי כספי.
9. אסירים ביטחוניים פלסטינים בישראל ישוחררו בשלבים מלבד אלו שהורשעו ברצח, בניסיון לרצח או בתכנון לרצח ישראלים.
10. במקרה שהצד הפלסטיני יקבל את התוכנית האמריקנית, ארה"ב ומדינות ערביות ולא ערביות יספקו סיוע כלכלי לפלסטיני בהיקף של עשרות מיליארדים.

בצד הפלסטיני, התמיכה בתוכנית הכוללת לא עלתה על 5%, ושיעור המתנגדים עמד על 93%. התמיכה ברכיבים השונים נעה בין 15% לכל היותר בארבעה סעיפים שאפשרו הכללה של ערים ערביות ישראליות, כגון טייבה, כפר

קאסם וקלאנסווה בריבונות פלסטינית, ועד 4% תמיכה בסעיף 3, המאפשר לישראל לקבל ריבונות על מזרח ירושלים, על בקעת הירדן ועל כל ההתנחלויות הישראליות, בהיקף של כ-30% משטחי הגדה המערבית. ההתנגדות לסעיפים השונים נעה בין 94% לכל היותר בסעיפים 3 ו-5 ל-83% בסעיף 4.

כאשר נשאלו על דעת הרוב בקרב הפלסטינים בנוגע לתוכניתו של טראמפ, רוב גדול של 89% חשבו שהפלסטינים יתנגדו להסכם, ורק 7% חשבו שהרוב יתמוך בהסכם. אך כאשר הם נשאלו על דעת הרוב בקרב הישראלים היהודים, יותר משני שלישי (69%) אמרו שהרוב יתמכו בהסכם; פחות מרבע (23%) חשבו שהרוב יתנגד לתוכנית.

שאלנו את המשיבים על ההשלכות של התוכנית ביחס לסיכויים העתידיים של פתרון שתי-המדינות: 68% אמרו שהתוכנית תפגע בסיכויים לפתרון זה, ו-10% ביטאו את העמדה ההפוכה. 21% האמינו שהתוכנית לא תשפיע על הסיכוי ליישום של פתרון שתי-המדינות. הדעה הרווחת (91%) בקרב הפלסטינים הייתה שתוכנית טראמפ נועדה ליצור מדינה פלסטינית ללא עצמאות או ריבונות; 6% הסכימו עם העמדה ההפוכה.

בצד הישראלי, תוכנית טראמפ התקבלה ברגשות מעורבים. נמצאו פערים בין אחוזי התמיכה בסעיפים שונים בחלוקה על פי אידיאולוגיה, אך נמצאה גם שונות בין הסעיפים השונים.

- פחות ממחצית מהישראלים, 47%, תמכו ברעיון של מדינה פלסטינית מפורזת שתקום אחרי ארבע שנים של תקופת מעבר ותוכר על ידי ישראל. בחלוקה על פי אידיאולוגיה, 49% מהיהודים תמכו בתוכנית, לעומת 29% בלבד מקרב המתנחלים. כמו כן, רק 33% מקרב הערבים הישראלים תמכו בתוכנית – כך שאחוז התמיכה הגבוה ביותר נרשם בקרב יהודים המתגוררים בתחומי הקו הירוק (50%).

- ישראלים יהודים הביעו התלהבות רבה יותר מהרעיון של התניית המדינה הפלסטינית בדרישות שפורטו בתוכנית טראמפ – משטר דמוקרטי ושלטון החוק, מוסדות פיננסיים ופירוק הארגונים החמושים מנשקם, כולל חמאס. בקרב היהודים, רוב ברור של שני שלישי תמך בסעיף זה וביניהם 62% מהמתנחלים, לעומת פחות משליש מהערבים (32%).

- יש לציין כי הסעיף הנוגע לסיפוח ישראלי של מזרח ירושלים, בקעת הירדן וכל ההתנחלויות – כ-30% מהגדה המערבית – זכה לתמיכה נמוכה משמעותית לעומת ההתניות למדינה: רק מעט יותר משליש (34%) מכלל הישראלים תמכו בו. באופן מפתיע, שיעורי התמיכה הנמוכים ביותר נמצאו בקרב ערבים ישראלים ומתנחלים – 23% ו-28% בהתאמה. אך אפילו יהודים המתגוררים בתחומי הקו הירוק לא התלהבו מהרעיון, שזכה ל-36% תמיכה בלבד. כמו כן ראוי לציין את השיעור הגבוה של משיבים שסירבו לענות – 23% בסך הכול. עם זאת, אולי הממצא המעניין ביותר הוא שרק מיעוט מקרב ישראלים יהודים תומכי ימין תמכו גם בתוכניות הסיפוח; יתר על כן, ימנים נוקשים הביעו תמיכה פחותה ביחס לימנים מתונים בסעיף זה (20% בהשוואה ל-39%, בהתאמה).

- כמעט מחצית מהישראלים-היהודים, 47%, תמכו באפשרות שערבים ישראלים מהמשולש יוכלו לעבור לריבונות פלסטינית, לעומת קצת פחות מ-19% בקרב הערבים. גם כאן נמצאו דעות חלוקות בקרב הימין הפוליטי בישראל, עם רוב של 54% בקרב הימין המתון שתמכו בסעיף זה ו-39% בימין הקיצוני – אלו שככל הנראה מתנגדים לכל ביטוי של ריבונות פלסטינית. יש לציין כי רוב ברור מקרב הישראלים מאמינים שהמדינה הפלסטינית שמתוארת בתוכנית טראמפ (אחרי שהקשיבו לכל הסעיפים) אינה ריבונית באמת – רק 20% מהישראלים סבורים כי היא ריבונית, לעומת 62% שסבורים כי אינה ריבונית. עם זאת, נראה שאפילו הכרה סמלית במדינה פלסטינית שאינה עצמאית בפועל אינה מקובלת על הימין הנוקשה מקרב הישראלים היהודים.

- הסעיף המתייחס לירושלים המאוחדת תחת ריבונות ישראל, מלבד שכונות מוגדרות שנמצאות מחוץ לגדר ההפרדה, זכה לתמיכה של מחצית מהישראלים ו-54% מקרב הישראלים-היהודים. רק 24% מהערבים הישראלים תמכו בסעיף זה.

- רוב מקרב הישראלים, 54%, תמך בשימור הסטטוס-קוו בהר הבית, תוך אישור ליהודים להתפלל שם בזמנים מוגדרים. אך גם כאן נמצא פער גדול בין יהודים, שם עמד אחוז התמיכה על 60%, לבין ערבים ישראלים, שרק 19% מהם תמכו בסעיף זה.

- הרעיון שישראל תשמור על שליטה ביטחונית מלאה בכל הגדה המערבית ותפקח על מעברי הגבול התקבל על ידי יהודים בתוך הקו הירוק ומחוצה לו – עם כמעט שלושת-רבעי אחוזי תמיכה. רק 27% מהערבים הישראלים תמכו בסעיף זה.

- על פי תוכנית טראמפ, הפליטים יורשו לשוב למדינה הפלסטינית בתלות באישור ביטחוני של ישראל, או יוכלו להגר למדינות אחרות, אך לא תהיה להם זכות לשוב לישראל. למעלה מ-60 אחוזים מהיהודים תמכו בסעיף זה, ברמה דומה במגזרים שונים, לעומת רבע מהערבים הישראלים. עם זאת, נמצא פער קטן בקרב המשיבים היהודים – התמיכה בקרב הימין הקיצוני הייתה נמוכה בלמעלה מעשרה אחוזים לעומת התמיכה בשמאל (58%-ו-69% בהתאמה). גם כאן, ההסבר הסביר ביותר הוא שהסעיף מתייחס למדינה פלסטינית, רעיון שאנשי ימין מתנגדים לו נחרצות.

- השחרור המדורג של אסירים פלסטינים, מלבד אלו עם דם על הידיים, זכה לתמיכה של 44% מקרב הישראלים: 44% מהיהודים ו-40% מקרב הערבים – אחד הסעיפים הפופולריים ביותר בקרב ערביי ישראל.

- הסעיף שמתייחס לחבילה של סיוע כספי לפלסטינים מצד ארצות הברית ומדינות ערביות ולא ערביות זכה לתמיכה של כמחצית מהיהודים ו-39% מהערבים.

בהתייחס לכל אחד מהסעיפים בתוכנית טראמפ, שיעור גבוה יחסית של ישראלים סירב להביע תמיכה או התנגדות, וכחמישית מכלל המשיבים ענו "לא יודע". בקרב הערבים נמצא שיעור גדול אף יותר – למעלה משליש.

אחרי שהקשיבו לכל הסעיפים בתוכנית טראמפ, המשיבים הישראלים נשאלו שוב על מידת התמיכה בפתרון שתי המדינות, בדומה לשאלה הראשונה בסקר. במקרה זה, אחוז גבוה יותר, 47%, תמך בתוכנית טראמפ אחרי ששמע את כל הסעיפים; 33% התנגדו ו-20% בחרו באפשרות "לא יודע". אחוז התמיכה גבוה בתשעה אחוזים לעומת אלו שתמכו בפתרון שתי המדינות הקלאסי (כולל התמריצים שנוספו בעקבות הסקר הקודם) – 38%.

תמיכה בתוכנית:

בקרב ישראלים-יהודים, אחרי שהקשיבו לכל הסעיפים, 51% תמכו בתוכנית טראמפ, 30% התנגדו לה ו-19% אמרו שאינם יודעים (כאן אחוז התמיכה גבוה ב-15 אחוזים לעומת פתרון שתי המדינות הקלאסי). עם זאת, התמיכה בתוכנית טראמפ בקרב הערבים הייתה נמוכה הרבה יותר: 27% תמכו בסעיף לעומת 46% שהתנגדו, והיתר אמרו שאינם יודעים. הדינמיקה הזו היא מעין תמונת מראה של התמיכה בפתרון שתי המדינות בקרב ערבים ישראלים: במקרה הנ"ל, כמעט מחצית (49%) תמכו בפתרון שתי המדינות הקלאסי לעומת 25% שהתנגדו לו בסקר הנוכחי.

סביבה נורמטיבית והשפעת התוכנית

עמדות הציבור הישראלי בנוגע לתוכנית טראמפ השתקפו במדויק בהערכות לגבי היקף התמיכה. כאשר המשיבים נשאלו כיצד ישראלים-יהודים אחרים יגיבו, החלוקה הייתה דומה באופן מפתיע לרמת התמיכה וההתנגדות בפועל: 46% מהמשיבים במדגם האמינו שרוב האוכלוסיה היהודית תתמוך בו (טכנית, מדובר בהערכה שגויה, שכן לא מדובר ברוב מוחלט, מעל 50%. ובכל זאת התשובות מצביעות על מגמה כללית). 36% מהמשיבים האמינו שהישראלים ידחו את התוכנית (קרוב מאוד ל-33% שאכן דחו אותה) ושוב, כחמישית אמרו שאינם יודעים.

הישראלים לא שוגים באשליות בקשר לפלסטינים: שני שליש מהישראלים האמינו שרוב הפלסטינים ידחו את תוכנית טראמפ. השיעור בקרב הערבים הישראלים היה נמוך רק במידה מועטה (58%), בעוד ששיעור גבוה יותר מקרב המשיבים אמרו שאינם יודעים.

ישראלים מעטים מאמינים שהתוכנית תקדם את פתרון שתי המדינות – רק 26% מהם, עם שונות מינורית בין מגזרים שונים. מרבית המשיבים, 41%, מאמינים שהתוכנית לא תקדם ולא תעכב את פתרון שתי-המדינות – כלומר, רבים מאמינים שהשפעת התוכנית תהיה מועטה.

אפשר לומר שתוכנית טראמפ ערערה את הדינמיקה ארוכת השנים בין השמאל לימין בישראל; אך אין משמעות הדבר שהתוכנית תוביל בהכרח לנתיב ברור לשלום. בסופו של דבר, ישראלים יהודים מודעים לעובדה שתוכנית טראמפ מוטה לטובתם; במקביל, הם מציאותיים ומבינים שקשה להאמין שהתוכנית תוביל לשלום של ממש. במילים אחרות, תוצאות הסקר מצביעות על כך שישראלים יהודים פתוחים לאפשרות של תמיכה בתנאים שמקדמים את טובתם על חשבון קידום של שלום.

(3) סיפוח:

בעקבות הבחירות האחרונות בישראל וההכרזה על תוכנית טראמפ, ממשלת ישראל הודיעה על כוונתה להתחיל בסעיף הסיפוח שנכלל בתוכנית באופן חד צדדי. הפרטים המדויקים של היקף הסיפוח ואופן הסיפוח בגדה המערבית לא התבררו מעולם; עם זאת, הסקר בחן את האפשרויות הסבירות ביותר שנדונו ושיכולות עדיין לצוץ בעתיד (הסכם השלום בין ישראל לאיחוד האמירויות כולל סעיף המתייחס להשתייך או לביטול של תוכנית הסיפוח).

למשיבים הוצגו מגוון אפשרויות, החל מאי-סיפוח בשלב זה ועד סיפוח של חלקים שונים מהגדה המערבית: בקעת הירדן בלבד, חלק מההתנחלויות, בקעת הירדן וחלק מההתנחלויות, בקעת הירדן וכל ההתנחלויות, או הגדה המערבית כולה. רוב מקרב המשיבים בחר באפשרות של אי-סיפוח – 29%. המשיבים האחרים נחלקו בין תשובות שונות: כלל המשיבים שבחרו באחוז סיפוח כלשהו הסתכמו ב-48% מהמדגם (24% אמרו שאינם יודעים). זהו מספר חשוב, כיוון שהוא דומה במידה רבה לכלל הסקרים שנערכו לפני ה-1 ביולי, מועד הסיפוח על פי ממשלת ישראל: בכלל הסקרים, התמיכה בסיפוח, בכל נוסח של שאלה, נעה סביב 45%; לכל היותר, נמצא רוב קטן לתומכים בקרב ישראלים יהודים. ממצא זה היה עקבי לאורך החודשים שלפני ה-1 ביולי והסקר הנוכחי מאשש את המגמה, על אף שנשאלה בו שאלה מקורית שהציגה מגוון של תשובות אפשריות.

הן ישראלים והן פלסטינים נשאלו מה תהיה השפעת הסיפוח על ארבעה היבטים של הסכסוך:

- תהליך השלום בין פלסטינים לישראלים
- ביטחון ישראל
- אופיה היהודי של ישראל
- עתידה של ישראל כמדינה דמוקרטית

תשובותיהם של הישראלים הדגישו את האינטרסים הסותרים ביחס לסיפוח. ישראלים מודעים לכך שסיפוח חד-צדדי לא צפוי להאיץ את תהליך השלום: רק 11% חושבים שהסיפוח יקדם שלום, לעומת 47%, רוב ברור, הסבורים כי הוא יעכב את תהליך השלום. 28% מהישראלים לא חושבים שתהיה לו השפעה (השאר ענו כי אינם יודעים). רק בקרב המתנחלים נמצא שיעור גבוה יותר של משיבים המאמינים שהסיפוח יתרום לשלום, אבל גם ביניהם, רק 22% מאמינים באפשרות הזו, בעוד כשליש אמרו שהסיפוח יעכב את השלום ושליש נוסף אמרו שלא תהיה לו השפעה.

בניגוד למה שניתן היה לצפות, רק מיעוט מקרב הישראלים, 29%, מאמינים שהסיפוח יקדם את ביטחון ישראל, בעוד רוב של 39% מאמין שהסיפוח יפגע בביטחון. כאן נמצאו הבדלים ברורים: 29% מהיהודים המתגוררים בתחומי הקו הירוק האמינו שהסיפוח יסייע לביטחון ישראל, לעומת 18% בלבד מקרב הערבים ו-54% מקרב המתנחלים. עם זאת, נראה שהישראלים לא מוטרדים במיוחד מסוגיות ביטחון, אולי כיוון שהם מטילים ספק בכוונה של הרשות הפלסטינית להפסיק את התיאום הביטחוני בתגובה לסיפוח: 48% מכלל הישראלים האמינו שהרשות הפלסטינית לא תממש את האיום, לעומת 15% בלבד שהאמינו כי הרשות הפלסטינית אכן תפסיק את התיאום הביטחוני. אף כי כמחצית אמרו שהפסקת התיאום הביטחוני יכולה להוביל לגל חדש של אלימות נגד ישראלים, נראה כי רבים מאמינים שהמצב סטטי יחסית וכי התרחיש לא יתממש. 37% מאמינים שאם התיאום הביטחוני יופסק, יש סיכוי טוב שהרשות הפלסטינית תקרוס, אבל אחוז מעט גבוה יותר, 40%, מאמינים שאפילו במקרה כזה, הסיכוי שהרשות תקרוס הוא קלוש.

כמו כן שאלנו אם הסיפוח יחזק את אופיה היהודי של ישראל; למעלה משליש, 36% ו-39% מהיהודים, אמרו שכן. 23% (מקרב היהודים ומקרב כלל הישראלים) אמרו שסיפוח יחליש את אופיה היהודי של ישראל. מקרב המתנחלים, 58% אמרו שהסיפוח יחזק את אופיה היהודי של ישראל. בשאלה נפרדת שאלנו אם סיפוח יחזק או יחליש את אופיה היהודי והדמוקרטי של המדינה. התשובות נחלקו בין האפשרויות השונות, עם אחוז ניכר (23%) שאמרו שהסיפוח יחזק את שני ההיבטים. כאשר מוסיפים להם את אחוז הישראלים שחשבו שהסיפוח יחזק את האופי הדמוקרטי של ישראל אך יחליש את אופיה היהודי, סך כל המשיבים שחשבו שהסיפוח יכול לסייע לדמוקרטיה עומד על 31% – עדיין מיעוט.

לסיכום, רק מיעוט מקרב הישראלים סבורים שהסיפוח יכול לחזק את ביטחונה של ישראל, את אופיה היהודי, לחזק את אופיה הדמוקרטי או לתרום לתהליך השלום. רוב משתנה מקרב המשיבים סבור שהסיפוח יפגע או ישפיע באופן שלילי בכל ההיבטים שנחשבים לאינטרסים ישראלים. הקבוצה היחידה שבה נמצא רוב הסבור שהסיפוח יניב תוצאות חיוביות בהיבטים אלו היא מתנחלים יהודים ישראלים.

לבסוף, השאלה הישירה ביותר בנוגע לחזון עתידי של סיפוח הייתה האם ישראלים היו רוצים לחזור ולשלוט באופן ישיר על הפלסטינים בגדה המערבית, כמו בימים שלפני הסכם אוסלו. גם כאן התשובות היו חלוקות: מיעוט של 31% תמך ברעיון, לעומת 49% שהתנגדו ו-20% שאמרו כי אינם יודעים. בקרב היהודים, רמת התמיכה הייתה מעט יותר משליש (34%); בקרב הערבים הישראלים, 57% התנגדו לשלטון ישראלי ישיר ו-13% תמכו בו, לעומת 32% שסירבו להביע דעה.

בקרב הפלסטינים, 78% חשבו שסיפוח יפגע בתהליך השלום ורק 6% חשבו שיקדם אותו. עם זאת, במפתיע ובניגוד למשיבים הישראלים, רוב מקרב הפלסטינים (52%) סבר שהסיפוח יועיל לביטחונה של ישראל, לעומת 29% שסברו כי הסיפוח יפגע בביטחון ישראל. באופן דומה, 53% חשבו שהסיפוח יסייע להגן על אופיה היהודי של ישראל לעומת 22% שחשבו ההיפך. לבסוף, האחוז הגבוה ביותר (38%) חשבו שהסיפוח לסייע לחזק את אופיה היהודי והדמוקרטי של ישראל, לעומת 22% שחשבו כי הוא יחזק את האופי היהודי אך יחליש את האופי הדמוקרטי, 8% שחשבו שהוא יחליש את האופי היהודי אך יחזק את האופי הדמוקרטי, 15% שחשבו שהוא יחליש את שני ההיבטים ו-12% שחשבו שלא תהיה לו כל השפעה על אופיה של המדינה.

כאשר נשאלו אם הרשות הפלסטינית אכן תפסיק את התיאום הביטחוני עם ישראל בתגובה לכוונת ישראל לספח חלקים מהגדה המערבית, 64% אמרו שהתיאום הביטחוני לא הופסק ורק רבע האמינו שהרשות הפלסטינית אכן תפסיק את התיאום. אך הציבור נחלק בשאלת ההשלכות של הפסקת התיאום הביטחוני על הסיכויים להתפרצות מחודשת של אלימות: 49% חשבו שהסיכויים גבוהים או גבוהים מאוד, לעומת 48% שחשבו כי הסיכויים נמוכים עד לא קיימים. רוב של 54% לא סבור שהפסקת התיאום הביטחוני תוביל לקריסה של הרשות הפלסטינית, לעומת

41% שסבורים כי הסיכוי אכן קיים. רוב מוחץ של 81% ביטא התנגדות לרעיון שישראל תקבל שוב שליטה ישירה על הגדה המערבית בדומה למצב ששרר לפני הסכמי אוסלו, לעומת 16% שהביעו תמיכה בצעד כזה. למרבה האירוניה, נמצאה הסכמה בין מתנחלים ישראלים לבין פלסטינים בכל הנוגע להשלכות הסיפוח שהוכרז על ידי ישראל לקראת יולי 2020.

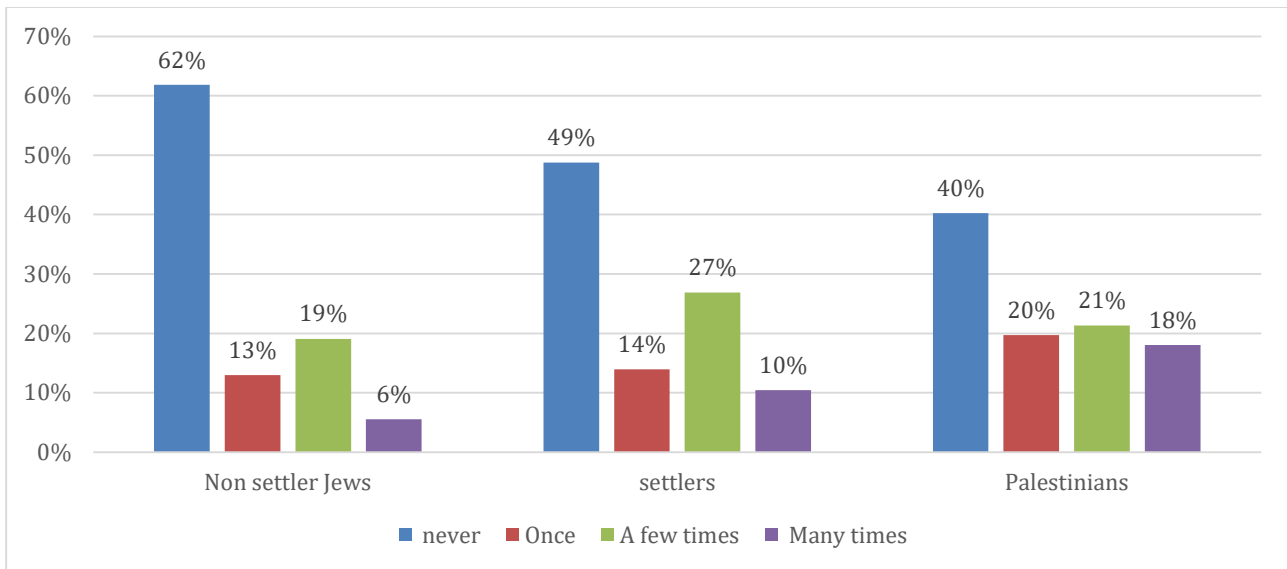
(4) חוויות הסכסוך:

לאור המציאות הקשה של סכסוך מתמשך, בחנו את חוויות הסכסוך בשני הצדדים. הממצאים משקפים רמות גבוהות של אלימות בסכסוך ואת ההשפעה הפסיכולוגית השלילית שלהן.

חוויות אלימות הקשורות לסכסוך: רוב (61%) מקרב המשתתפים הפלסטינים אמרו שהם מעולם לא השתתפו בתקריות או בהפגנות פוליטיות אלימות. בקרב בני 18–34, 65% ענו שלא השתתפו באירועים כאלו, לעומת אחוז נמוך יותר (53%) בקרב בני 55 ומעלה. אך כאשר נשאלו על השתתפות של בן משפחה קרוב בתקריות כאלו, 53% השיבו בחיוב. באופן דומה, 60% דיווחו שהם מעולם לא נפגעו בתקרית אלימה הקשורה לסכסוך הישראלי-פלסטיני, אבל 61% אמרו שקרוב משפחה נפגע פעם אחת (22%) או יותר (39%). גם כאן נמצא פער משמעותי בין משיבים צעירים יותר, בני 18–34, שדיווחו כי מעולם לא נפגעו (67%), לעומת בני 55 ומעלה (51%). לבסוף, רוב מקרב המשיבים הפלסטינים (59%) אמרו שהיו עדים לפציעה או למוות בהקשר של הסכסוך פעם אחת (20%) או יותר (39%). השיעור של משיבים שהיו עדים לפגיעות הקשורות לסכסוך עלה מ-43% בקרב צעירים (18–24) ל-65% בקרב המבוגרים יותר (+55). לאחר מכן שאלנו את הפלסטינים האם התנסו בעיכוב ארוך במחסומים ישראלים. 25% השיבו "מעולם לא"; 35% השיבו בחיוב ו-40% (כל תושבי עזה) אמרו שהשאלה אינה רלוונטית עבורם. ממצאים אלו מעידים כי בחברה שמתקיימת מתוך סכסוך במשך זמן ארוך כל כך, הסיכויים שאנשים יחו את הסכסוך כשחקנים פעילים או כקורבנות גדלים עם הזמן. יתר על כן, חלקים נרחבים מהחברה הפלסטינית חוו באופן ישיר או עקיף את ההשלכות הקשות ביותר של הסכסוך, מה שצפוי להותיר חותם על עמדותיהם בנוגע לסכסוך.

שאלנו את המשיבים מהצד הישראלי-יהודי על מעורבות או עדות לתקריות הקשורות לסכסוך הישראלי-פלסטיני. בהקשר של חוויית השירות הצבאי לא נמצאו הבדלים גדולים בין יהודים מתנחלים ושאינם מתנחלים ביחס להשתתפות או עדות לתקריות אלימות כאלה, אך בכל הנוגע לפציעות גופניות נמצא הבדל משמעותי בין שתי הקבוצות. בקרב יהודים שאינם מתנחלים, 69% אמרו שמעולם לא השתתפו בתקריות אלימות הקשורות לסכסוך הישראלי-פלסטיני במהלך שירותם הצבאי, ו-52% אמרו שגם קרוביהם לא השתתפו בהן. בקרב יהודים מתנחלים, המספרים היו 70% ו-44%, בהתאמה. כאשר נשאלו על פציעה בתקריות כאלה, 85% מהיהודים שאינם מתנחלים אמרו שמעולם לא נפצעו, ו-74% אמרו את אותו הדבר על קרובי משפחה. בקרב יהודים מתנחלים, המספרים היו נמוכים יותר – 68% ו-54% בהתאמה. כלומר, אחוז גבוה יותר מהמתנחלים נפצע בעבר פעם אחת (16% בשתי השאלות) או יותר (16% ו-30%, בהתאמה) בתקריות כאלה. לבסוף, כפי שאפשר לראות בתרשים 14, 38% מהיהודים שאינם מתנחלים דיווחו שהיו עדים לפציעות או למוות הקשורים לסכסוך הישראלי-פלסטיני פעם אחת (13%) או יותר (25%), לעומת כמחצית (51%) מהמתנחלים שהיו עדים לפציעות כאלה פעם אחת (14%) או יותר (37%). בהשוואה לפלסטינים, נראה כי יהודים שאינם מתנחלים היו חשופים פחות לאלימות בהקשר של הסכסוך, לעומת מתנחלים – שכניהם של הפלסטינים – אשר דיווחו על רמות דומות לאלו של הפלסטינים.

תרשים 14: פלסטינים, מתנחלים ויהודים שאינם מתנחלים שהיו עדים לפציעות או למוות בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני

דאגה ופחד: רוב הפלסטינים (58%) הביעו דאגה ופחד שהם או קרובי משפחה שלהם ייפגעו מידי ישראלים, שאדמתם תופקע, שביתם ייהרס או שהם יגורשו ולא יוכלו להגיע לאדמות שלהם בגלל גדר ההפרדה; 40% אמרו שאינם מודאגים. יתר על כן, רוב גדול של 81% אמרו שהם מודאגים או מודאגים מאוד בנוגע לעתידו של העם הפלסטיני.

בסקר הנוכחי, 42% מהישראלים היהודים אמרו שהם "מסכימים" או "מסכימים מאוד" עם המשפט "אני חושש להיפגע בפיגוע טרור של פלסטינים, מירי טילים או ממלחמה". 59% השיבו שהם חוששים מעט או לא חוששים כלל.

כמו כן, 56% מהישראלים-היהודים אמרו שהם חוששים או חוששים מאוד מאובדן הרוב היהודי במדינת ישראל ומאובדן אופיה היהודי של המדינה; 44% אינם חוששים.

(5) כיצד הפלסטינים והישראלים רואים זה את זה, ורמת האמון ביניהם:

שאלנו את המשיבים משני הצדדים על תפיסותיהם לגבי הצד השני, ולגבי עצמם: האם הם רוצים שלום או מאמינים שהצד השני רוצה בכך, האם הם סומכים על הצד השני או מפחדים ממנו. ניסינו לזהות אמונות סכום-אפס. הממצאים מעידים על צניחה חדה בתפיסת המחוייבות של הצד השני וברמת האמון כלפיו. בסקר הנוכחי הוספנו שאלות מפורטות יותר בנוגע למקורות אפשריים של אמון או חוסר אמון ובנוגע לתרומה של שחקנים שונים להתפתחותו. רמות האמון היו שליליות כבר בסקרים שנערכו בין השנים 2016–2018, אך בסקר הנוכחי הן צללו עוד יותר.

האם הצד השני רוצה שלום?

בקרב הפלסטינים, 18% מסכימים שישראלים-יהודים רוצים שלום, ירידה מובהקת לעומת 39% ביוני 2018 והרבה פחות לעומת הממצאים שלנו ביוני 2017, אז 44% מהפלסטינים בחרו באפשרות זו. בסקר הנוכחי, 76% אמרו שהם לא חושבים שרוב הישראלים-היהודים רוצים שלום.

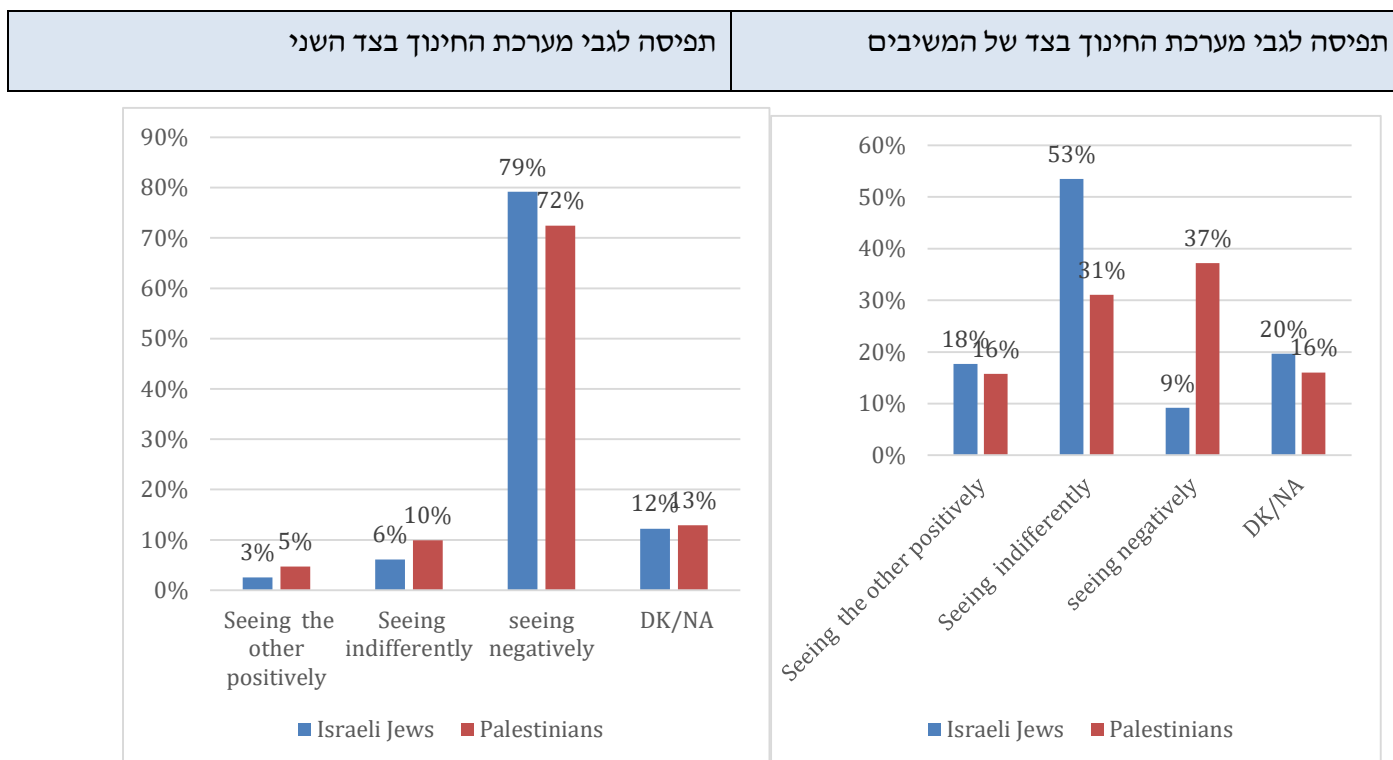
בקרב ישראלים-יהודים, רק 19% הסכימו שהפלסטינים רוצים שלום, צניחה משמעותית לעומת 35% ביולי 2018. בדצמבר 2016, 41% חשבו כך, וביוני 2017 החזיקו בעמדה זו 33% מבין המשיבים. כך שהסקר הנוכחי מציג את אחת התוצאות הנמוכות ביותר בנוגע לתפיסה הישראלית לגבי רצונם של הפלסטינים בשלום.

תפיסה שלילית לגבי הפעולות של הצד השני: שאלנו יהודים-ישראלים אם שמעו במהלך השנה האחרונה על פעולות תוקפניות מהצד השני. מבין היהודים שמתגוררים בתחומי הקו הירוק, 58% אמרו ששמעו על השתלטות

בלתי חוקית על קרקע בידי ערבים, לעומת 76% מבין המתנחלים ששמעו על מקרים כאלו. הבדלים קטנים יותר נמצאו בין שתי הקבוצות כאשר נשאלו אם שמעו על פלסטינים שנקטו פעולות נגד ישראל בפורומים בינלאומיים, עסקו בשתדלנות מול ממשלות זרות נגד ישראל או פעלו כדי לפגוע בלגיטימציה של ישראל באמצעי תקשורת ובמוסדות השכלה גבוהה בחו"ל: 87%-88% בהתאמה השיבו בחיוב; כאשר נשאלו על מחבל פלסטיני שפגע בחיילים או באזרחים ישראלים, 89%-97% השיבו כי שמעו על מקר כזה, בין אם בתקשורת או בשיחות עם מכרים. רובם אמרו ששמעו על יותר ממקרה אחד כזה (43%-56% בהתאמה).

מערכת החינוך: בחנו את עמדותיהם של פלסטינים ושל ישראלים-יהודים בנוגע לתפיסות שלפי דעתם מקדמת מערכת החינוך שלהם וזו של הצד השני. כאשר נשאלו על מערכת החינוך שלהם, 37% מהפלסטינים אמרו שהמערכת מחנכת לתפיסה של ישראלים באמצעות תוויות וסטריאוטיפים שליליים (ראו תרשים 15), בחלוקה מעניינת על פי גיל: מקרב בני 55 ומעלה, 33% הסכימו עם אמירה זו, לעומת 42% בקרב בני 18-34. כשבוחנים את כלל המדגם הפלסטיני, 31% אמרו שמערכת החינוך שלהם אדישה כלפי הישראלים ו-16% אמרו שהיא מחנכת לתפיסה חיובית של ישראלים כבני אדם בעלי זכויות וצרכים לגיטימיים. בצד הישראלי-יהודי, יותר ממחצית הישראלים היהודים (54%) אמרו שמערכת החינוך שלהם אדישה כלפי הפלסטינים, בעוד ש-18% אמרו שהיא מחנכת לתפיסה חיובית של הפלסטינים כבני אדם בעלי זכויות וצרכים לגיטימיים, ורק 9% חשבו שהמערכת מחנכת לתפיסה שלילית של הפלסטינים דרך סטריאוטיפים ותוויות (לשאר לא הייתה דעה בנושא). כאשר נשאלו על מערכת החינוך של הצד השני, התשובות היו שונות מאוד: 72% מקרב הפלסטינים ו-79% מקרב הישראלים-יהודים אמרו שהמערכת של הצד השני מחנכת לתפיסות שליליות שלהם. מעניין לציין כי הפלסטינים פתוחים ומוכנים יותר להודות שמערכת החינוך שלהם מוטה באופן שלילי כנגד הצד השני, בהשוואה לישראלים-יהודים. עם זאת, בשתי החברות בולטת העמדה הדומיננטית לגבי הטייה שלילית בצד השני.

תרשים 15: עמדות של פלסטינים ושל ישראלים-יהודים בנוגע להטייה במערכת החינוך שלהם ובזו של הצד השני

התשובות לשלוש קבוצות השאלות בנוגע לתפיסות ולפעולות של הצד השני הן מקור פוטנציאלי חשוב לחוסר אמון: שני הצדדים מאמינים שהצד השני אינו רוצה בשלום; ישראלים רבים מדווחים כי שמעו על פעולות שליליות שונות

שנקטו על ידי פלסטינים, ושני הצדדים מאמינים שמערכת החינוך בצד השני מוטה נגדם. באופן טבעי, התפיסות הללו עלולות להוביל לרמת אמון נמוכה.

אמון וסכסוך סכום-אפס: כמו בסקרים הקודמים, רמות האמון בצד השני היו נמוכות מאוד בשני הצדדים, וחוסר האמון שורר בכול. בקרב הפלסטינים, רוב מוצק סבור שאי אפשר לסמוך על היהודים-הישראלים (90% – נתון זהה כמעט לזה שנמדד ביוני 2018). יותר ישראלים ערבים לעומת פלסטינים מוכנים לסמוך על ישראלים יהודים: 31% מסכימים שאפשר לסמוך על ישראלים יהודים, לעומת 47% שאינם מסכימים (ראו תרשים 16).

בקרב ישראלים יהודים, 79% לא הסכימו עם המשפט "אפשר לסמוך על פלסטינים", אחת התוצאות הנמוכות ביותר בסקרים האחרונים, ועלייה של 11 אחוזים לעומת יולי 2018; התוצאה דומה יותר לזו שנמדדה בדצמבר 2017 (כאשר שלושה רבעים הסכימו עם המשפט) וביוני 2017 (אז הייתה התוצאה 77%). בסקר הנוכחי, רק 15% הסכימו שאפשר לסמוך על פלסטינים.

כשנשאלו מדוע הם לא סומכים על הצד השני, הפלסטינים התמקדו במטרות הפוליטיות של ישראלים יהודים (42%) ובדת ובתרבות (24%), בעוד שהישראלים-היהודים התמקדו בהסתה במערכת החינוך הפלסטינית (37%) ובמנהיגים הפלסטינים (28%). גורמים נוספים שצוינו על ידי פלסטינים היו ההנהגה בישראל (16%), חוויות אישיות שליליות (10%) והסתה במערכת החינוך הישראלית (5%). בקרב ישראלים, דת ותרבות צוינו על ידי 13%, ואילו 11% אמרו שהם לא סומכים על הכוונות הפוליטיות של הפלסטינים.

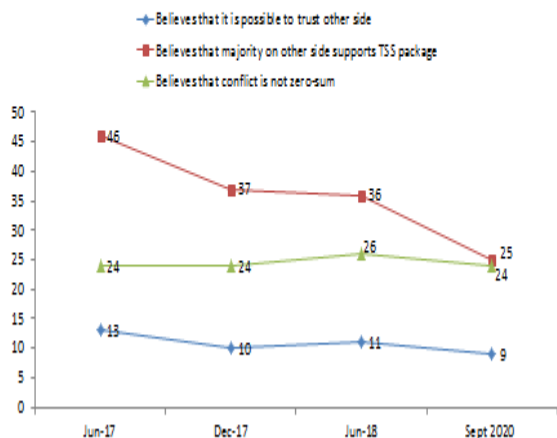
חוסר האמון נסמך על התפיסה המקובלת בשני הצדדים, שלפיה הסכסוך הפלסטיני-ישראלי הוא משחק סכום-אפס: "אי אפשר לנקוט צעדים שיהיו טובים לשני הצדדים; מה שטוב לאחד הצדדים מזיק לאחר". הממצאים מראים כי 58% מהישראלים-היהודים מסכימים כיום עם המשפט הזה, עלייה של 11 לעומת יולי 2018 (כאשר 47% הסכימו עם המשפט), 46% מהישראלים-הערבים מסכימים איתו (אחוז נמוך באופן משמעותי לעומת שני הסקרים הקודמים – אחד הממצאים החיוביים היחידים בקרב הערבים בישראל) ו-74% מהפלסטינים (בהשוואה ל-71% ביולי 2018) מסכימים עם התיאור של משחק סכום אפס.

תרשים 16: תפיסת האחר בקרב ישראלים יהודים ופלסטינים, 2017-2020

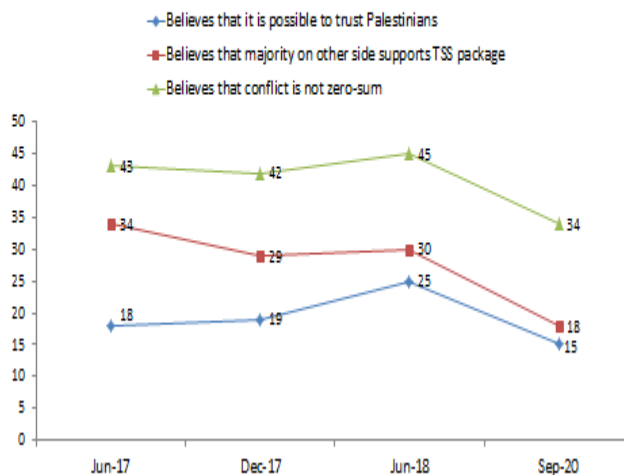
Palestinian perceptions of Israelis: decline

Trust Israelis, believe they support detailed TSS, conflict is not zero-sum (% ,Palestinians, Pal-Israel Pulse)

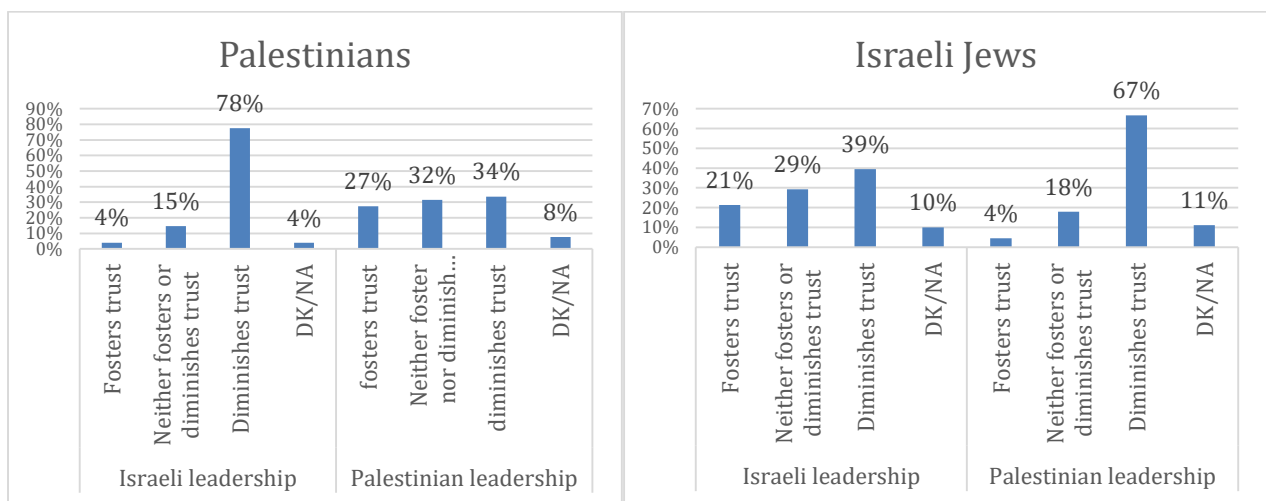
Israeli Jewish perceptions of Palestinians: Poor, declining

Trust Palestinians, believe they support detailed TSS, conflict is not zero-sum (% ,Israeli Jews, Pal-Israel Pulse)

אמון ושחקנים חברתיים אחרים: בחנו את המידה שבה, על פי תפיסותיהם של פלסטינים וישראלים, גורמים חברתיים שונים תורמים לחיזוק או להחלשה של האמון בין שני העמים. כצפוי, נמצאו פערים גדולים בין התפיסה של ישראלים-יהודים לבין התפיסות של הפלסטינים בנוגע לאותם שחקנים מהצד שלהם ומהצד השני, בעוד שערבים ישראלים ביטאו עמדה מאוזנת יותר. בקרב ישראלים יהודים, 40% האמינו שההנהגה הנוכחית של ממשלת ישראל פוגעת באמון, 29% אמרו שהיא לא פוגעת באמון ולא מחזקת אותו, ואילו 21% בלבד חשבו שההנהגה מחזקת את האמון (ראו תרשים 17). תוצאות דומות נמדדו בקרב ערבים ישראלים, שם 44% האמינו שההנהגה הישראלית הנוכחית פוגעת באמון, 12% האמינו שאינה משפיעה עליו ו-17% חשבו שההנהגה מחזקת את האמון (השאר סירבו להביע עמדה). בקרב הפלסטינים, רוב גדול של 78% סבר שההנהגה הישראלית הנוכחית פוגעת באמון. כאשר נשאלו על ההנהגה הפלסטינית הנוכחית בגדה המערבית, 34% מהפלסטינים אמרו שהיא פוגעת באמון, 32% חשבו שהיא לא משפיעה על רמת האמון ו-27% חשבו שההנהגה מחזקת את האמון. שני שלישי מהישראלים היהודים האמינו שההנהגה הפלסטינית פוגעת באמון, בעוד שבקרב ערבים ישראלים, 38% האמינו שההנהגה הפלסטינית הנוכחית בגדה המערבית פוגעת באמון, 22% האמינו שההנהגה אינה משפיעה ו-10% חשבו שההנהגה מחזקת את האמון.

תרשים 17: עמדות של פלסטינים ושל ישראלים-יהודים בנוגע לתפקיד של ההנהגה הפוליטית שלהם ושל הצד השני בחיזוק האמון או בפגיעה בו

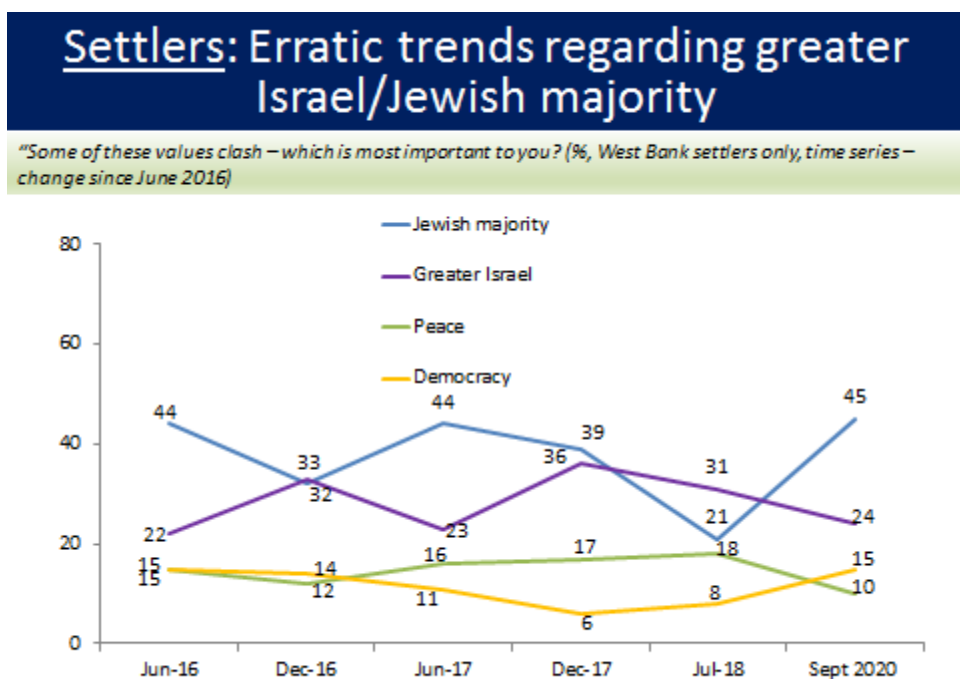
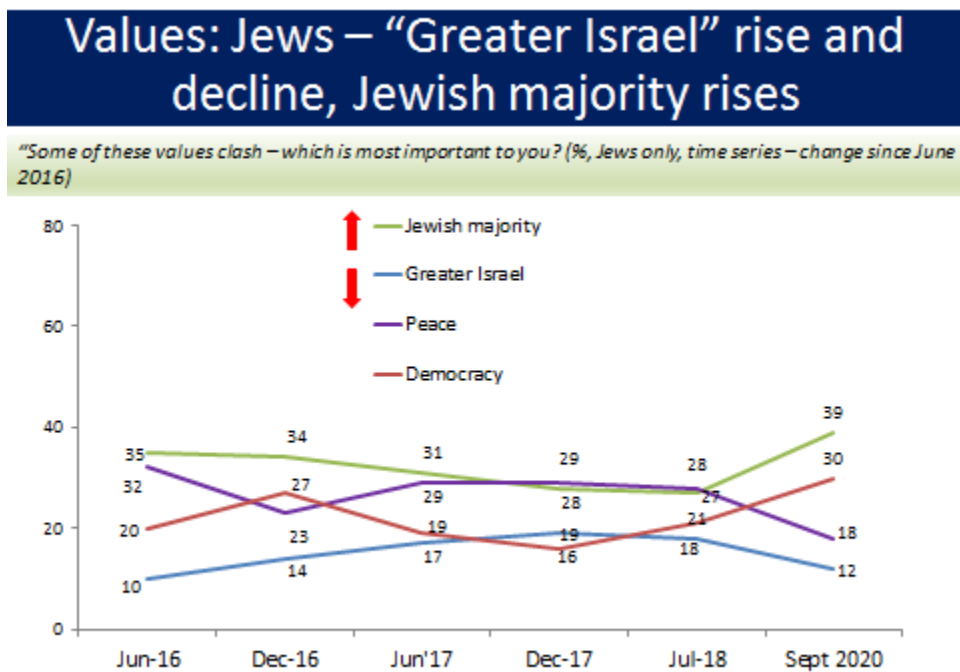
כאשר נשאלו על תפקיד התקשורת בצד הישראלי ובצד הפלסטיני, 44% מהיהודים הישראלים, 39% מהערבים הישראלים ו-67% מהפלסטינים אמרו כי הם מאמינים שהתקשורת הישראלית פוגעת באמון, לעומת 73%, 37% ו-39% בהתאמה שהביעו עמדה דומה כלפי התקשורת הפלסטינית. באשר לתוכנית הלימודים בצד הישראלי ובצד הפלסטיני, 17% מהיהודים הישראלים, 39% מהערבים הישראלים ו-67% מהפלסטינים אמרו כי הם מאמינים שתוכנית הלימודים הישראלית פוגעת באמון, לעומת 80%, 38% ו-39% בהתאמה שהביעו עמדה דומה כלפי תוכנית הלימודים הפלסטינית. לבסוף, כאשר המשיבים נשאלו על הרשתות החברתיות בצד הישראלי ובצד הפלסטיני, 44% מהפלסטינים, 38% מהערבים הישראלים ו-70% מהיהודים הישראלים אמרו שהרשתות החברתיות בצד הפלסטיני פוגעות באמון, לעומת 67%, 42% ו-46% בהתאמה אשר הביעו עמדה דומה כלפי הרשתות החברתיות בצד הישראלי.

(6) ערכים ומטרות

ערכים ומטרות: שאלנו את הישראלים ואת הפלסטינים על סדר העדיפויות של הערכים והמטרות שהם שואפים לשמר או להשיג.

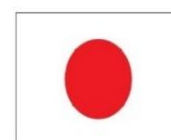
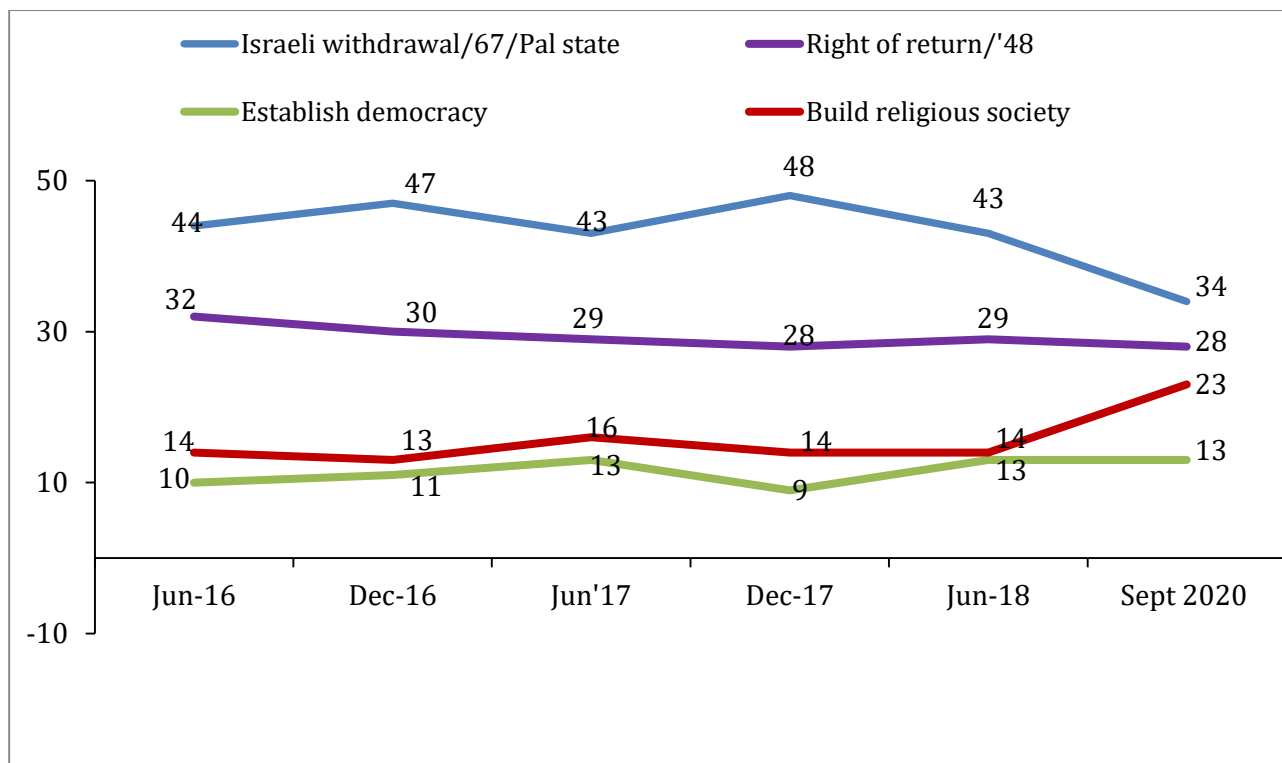
היהודים נשאלו לגבי הערכים הבאים: (1) רוב יהודי, (2) ארץ ישראל השלמה, (3) דמוקרטיה, (4) שלום. מקרב הישראלים-היהודים, שמירה על רוב יהודי ודמוקרטיה נתפסו כערכים החשובים ביותר (39% ו-30% בהתאמה; ראו תרשים 18). תוצאה זו משקפת תזוזה חדה ועלייה מובהקת בתמיכה ברוב היהודי ביחס ליולי 2018 (אז 28% בחרו באפשרות זו, ואחוז דומה בחר בשלום). בסקר הנוכחי, 12% בחרו בארץ ישראל השלמה, ירידה של שישה אחוזים לעומת הסקר הקודם ועצירה במגמת העלייה העקבית שנרשמה עד לאותה נקודה. גם בקרב המתנחלים נרשמו שינויים חדים: התמיכה בארץ ישראל השלמה ירדה ל-24% ונמצאת כעת במקום השני, בעוד שהאחוז שתמך בשמירה על רוב יהודי הכפיל את עצמו ויותר, מ-21% ב-2018 ל-45% – רוב ברור – בהווה. 15% מהמתנחלים ציינו את הדמוקרטיה, ו-10% בלבד ציינו את השלום.

תרשים 18: מעקב אחר הירארכיה של ערכים בקרב ישראלים יהודים בין השנים 2016–2020

המשיבים הפלסטינים נשאלו על הערכים הבאים: (1) נסיגה ישראלית והקמת מדינה פלסטינית, (2) מימוש זכות השיבה לשטח ישראל שבתוך הקו הירוק, (3) הקמת מערכת פוליטית דמוקרטית, (4) חיזוק ערכי המוסר והצדק ויצירת חברה דתית. דירוג הערכים בקרב הפלסטינים נותר יציב יחסית, והשתנה אך במעט במהלך השנתיים האחרונות. הערך החשוב ביותר בעיני הפלסטינים נותר נסיגה ישראלית לגבולות 1967 והקמתה של מדינה פלסטינית בגדה המערבית, ברצועת עזה ובמזרח ירושלים (34%, בהשוואה ל-43% ב-2018), אחריו מימוש זכות השיבה לכפרים ולערים שנכבשו ב-1948 (28%, בהשוואה ל-29% ב-2018), חיזוק ערכי המוסר והצדק ויצירת חברה דתית (23%, עלייה של 10 אחוזים לעומת 2018) והקמה של מערכת פוליטית דמוקרטית (13%, בהשוואה ל-14% ב-2018; ראו תרשים 19).

תרשים 19: תפיסת הערכים המובילים מנקודת המבט של הפלסטינים

במימון האיחוד האירופי, נציגות הולנד ברמאללה ו-UNDP/PAP בשם נציגות יפן בפלסטין.